

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Податкове регулювання страхових компаній в Україні за матеріалами АТ «СК
«ІНГО»

Рівень вищої освіти бакалавр

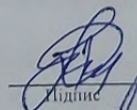
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і найменування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і найменування

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

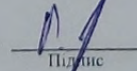
КВРФБС 022332.01.01.00

Виконав студент IV курсу, група ФБС-21-1
Шифр

Підпис

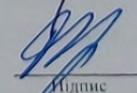
Денис ГРИШНЮК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник канд. екон. наук, доцент
Науковий ступінь, учене звання

Підпис

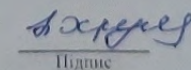
Леся МАТВІЙЧУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер

Підпис

Олександр МАТВІЙЧУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри фінансів, банківської
справи, страхування та фондового ринку
Назва

Підпис

Ніла ХРУЩ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

18.06. 2025
Дата

Хмельницький 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і найменування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Шифр і найменування

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФБСС

Ніла ХРУЩ *Н.Хрущ*

10 02 2025

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Грішнюка Дениса Андрійовича

Прізвище, ім'я, по батькові студента

1 Тема роботи: Податкове регулювання страхових компаній в Україні за матеріалами АТ «СК «ІНГО»

Керівник роботи Матвійчук Леся Олексіївна, канд. екон. наук, доцент

Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання

Затверджено наказом ректора університету від 07.02.2025 № 23 (додаток № 5)

2 Строк подання студентом роботи на кафедру до 07.06.2025

3 Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні акти; спеціальна методична та наукова література (вітчизняні та зарубіжні видання); періодичні видання за темою дослідження; фінансова звітність АТ «СК «ІНГО»

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1 Теоретико-методичні засади податкового регулювання страхових компаній

2 Аналітико-практичні аспекти податкового регулювання страхових компаній

5 Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)

1. Підходи до трактування поняття «податкове регулювання», «податкове регулювання страхового ринку»

2. Основні податки, що сплачують страховики в Україні за доходами отриманими від страхової діяльності

3. Специфіка податкового регулювання страхових компаній

4. Динаміка чистого прибутку страхових компаній у 2022-2024 роках Шляхи удосконалення умов кредитування МСБ за державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%»

5. Основні компоненти витрат з податку на прибуток та рівень податкового навантаження АТ «СК «ІНГО» у 2022-2024 роках

6. Ключові напрями удосконалення податкового регулювання страхових компаній

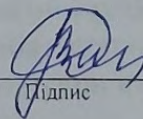
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Дата видачі завдання 10 лютого 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва розділів (етапів) кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1 Затвердження плану кваліфікаційної роботи	до 10.04.2025	Виконано
2 Аналіз, систематизація економічної літератури, збір та обробка статистичних матеріалів, фінансової звітності за темою кваліфікаційної роботи	до 25.04.2025	Виконано
3 Написання текстової частини кваліфікаційної роботи	до 25.05.2025	Виконано
4 Підготовка ілюстративних матеріалів та оформлення кваліфікаційної роботи	до 01.06.2025	Виконано
5 Попередній захист кваліфікаційної роботи	до 14.06.2025	Виконано
6 Захист кваліфікаційної роботи	з 18.06.2025	Виконано

Студент

Підпис

Денис ГРИШНЮК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник кваліфікаційної роботи

Підпис

Леся МАТВІЙЧУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Студент: Денис ГРІЩНЮК

Керівник: Леся МАТВІЙЧУК, к.е.н, доцент

Тема роботи: Податкове регулювання страхових компаній в Україні за матеріалами АТ «СК «ІНГО»

Ключові слова: страхова компанія, податкове регулювання, методи, інструменти, податок на прибуток, податок на дохід.

Мета роботи: поглиблення теоретико-методичних положень і практичних підходів до податкового регулювання страхових компаній.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є податкове регулювання страхових компаній.

Предмет дослідження є теоретико-методичні аспекти та практичні рекомендації щодо податкового регулювання страхових компаній.

За результатами дослідження сформульовані такі висновки: проаналізовано погляди науковців на сутність поняття «податкове регулювання», «податкове регулювання страхового ринку», визначено особливості податкового регулювання страхових компаній, систематизовано інструменти та методи податкового регулювання страхових компаній.

Визначені такі перспективи (шляхи) розвитку: розроблено напрями удосконалення податкового регулювання страхових компаній.

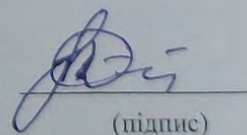
Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 55 сторінки друкованого тексту. Робота містить 11 таблиць, 2 рисунки та 3 додатки. Список використаних джерел налічує 42 найменування.

Дата виконання кваліфікаційної роботи 6.06. 2015

Дата захисту кваліфікаційної роботи 18.06. 2015

Студент Денис ГРІЩНЮК

(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

Зміст

Вступ	5
1 Теоретико-методичні засади податкового регулювання страхових компаній	7
1.1 Економічна сутність та особливості податкового регулювання страхових компаній	7
1.2 Інструменти та методи податкового регулювання страхових компаній	16
2 Аналітико-практичні аспекти податкового регулювання страхових компаній	25
2.1 Аналіз показників розвитку страхового ринку України та фінансово-господарської діяльності АТ «СК «ІНГО» за 2022-2024 роки	25
2.2 Напрями удосконалення податкового регулювання страхових компаній на прикладі АТ «СК «ІНГО»	40
Висновки	48
Список використаних джерел	51
Додатки	55

Вступ

У сучасних умовах господарювання роль страхового ринку як одного з ключових елементів забезпечення фінансової стабільності, соціального захисту та ризик-менеджменту в суспільстві постійно зростає. Страхові компанії виконують важливу функцію посередників у перерозподілі фінансових ресурсів і забезпеченні економічної безпеки як для громадян, так і для бізнесу. Водночас ефективність їх діяльності значною мірою залежить від умов державного регулювання, зокрема – податкової політики. Система оподаткування страхових компаній в Україні характеризується складною структурою, що поєднує загальні та спеціальні податкові режими, диференційовані ставки податку на прибуток, особливості обліку страхових резервів і інвестиційної діяльності. Податкове регулювання страхових компаній в Україні має подвійне значення: з одного боку, воно забезпечує надходження до державного бюджету, з іншого – впливає на фінансову стійкість самих страховиків, рівень їх прибутковості, інвестиційну активність та здатність надавати надійний страховий захист.

Вагомий внесок у формування теоретичних засад та практичних підходів до податкового регулювання страхового ринку зробили такі науковці як З. Варналій, В. Базилевич, О. Кнейслер, Н. Внукова, І. Гузела, О. Гаманкова, Л. Шірінян, Т. Яворська. Водночас умовах трансформації фінансової системи України та зростання економічних викликів питання податкового регулювання страхових компаній постає по новому та потребує подальших наукових досліджень.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних положень і практичних підходів до податкового регулювання страхових компаній.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

– визначити сутність та особливості податкового регулювання страхових компаній;

- систематизувати інструменти податкового регулювання страхових компаній;
- дослідити методи податкового регулювання страхових компаній;
- проаналізувати сучасний стан розвитку вітчизняного страхового ринку;
- визначити напрями удосконалення податкового регулювання страхових компаній.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є податкове регулювання страхових компаній.

Предмет дослідження є теоретико-методичні аспекти та практичні рекомендації щодо податкового регулювання страхових компаній.

Методи дослідження. У ході дослідження для вирішення поставлених завдань використовувалися загальні та спеціальні методи: спостереження, порівняння, аналізу і синтезу – для визначення сутності та особливостей податкового регулювання страхових компаній; групування, компонентного аналізу – для дослідження інструментів та методів податкового регулювання страхових компаній; аналізу, синтезу, статистичного порівняння – для оцінки фінансово-господарської діяльності АТ «СК «ІНГО» та визначення сучасних тенденцій розвитку вітчизняного страхового ринку; табличні та графічні методи для візуалізації одержаних результатів дослідження.

Практична значущість одержаних результатів полягає у визначенні особливостей податкового регулювання страхових компаній, систематизації інструментів та методів податкового регулювання страхових компаній.

Інформаційну основу дослідження становлять: нормативно-правові акти, що регулюють питання податкового регулювання страхових компаній; монографічні дослідження та наукові публікації; аналітичні звіти НБУ; фінансова звітність АТ «СК «ІНГО».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 55 сторінок друкованого тексту. Робота містить 11 таблиць, 2 рисунки та 3 додатки. Список використаних джерел налічує 42 найменування.

1 Теоретико-методичні засади податкового регулювання страхових компаній

1.1 Економічна сутність та особливості податкового регулювання страхових компаній

У сучасних умовах розвитку національної економіки важливе місце посідає страхова галузь, яка є одним із ключових елементів фінансової системи держави. Страхування забезпечує економічну безпеку суб'єктів господарювання та громадян, сприяє зниженню фінансових ризиків, стабілізації доходів і формуванню заощаджень. Завдяки механізмам страхового захисту, страхові компанії відіграють важливу роль у перерозподілі фінансових ресурсів, підтримці макроекономічної рівноваги, а також у зміцненні довіри до фінансових інститутів. Крім того, страхова діяльність є джерелом довгострокових інвестиційних ресурсів, що сприяє розвитку реального сектору економіки та стимулює внутрішнє виробництво. Ефективне функціонування страхової галузі значною мірою залежить від державної політики, зокрема від податкового регулювання, яке є важливою складовою економічного механізму впливу на страховий ринок. Податкове навантаження, система пільг, порядок оподаткування страхових операцій – усе це безпосередньо впливає на фінансову стійкість страхових компаній, їхню інвестиційну активність, конкурентоспроможність та здатність виконувати зобов'язання перед страхувальниками.

Поняття «податкове регулювання» є широко вживаним у фаховій літературі, є об'єктом дослідження багатьох науковців та активно використовується економістами як один із ключових елементів податкової теорії. Водночас теоретичним та практичним аспектам податкового регулювання страхового ринку в цілому та страхових компаній, зокрема, приділено недостатньо уваги. У зв'язку з цим виникає необхідність детальніше

проаналізувати сутність терміну «податкове регулювання» як основу для подальшого формулювання поняття «податкове регулювання страхових компаній». Підходи до трактування поняття «податкове регулювання» наведені у таблиці 1.1

Таблиця 1.1 – Підходи до трактування поняття «податкове регулювання»

Автор	Визначення поняття «податкове регулювання»
Є. Подаков	«система заходів цілеспрямованого економічного і законодавчого впливу держави на учасників економічних відносин за допомогою інструментів податкової політики з метою досягнення бажаних соціально-економічних результатів» [26, с. 337]
С. Коваль, Ю. Мельничук	«економічні відносини між державою та платниками податків, що виникають у процесі примусового (обов'язкового) вилучення частини вартості або доходу на користь держави, тоді як за формою реалізації – це податкове стимулювання або податкове стримування» [13, с.27]
В. Баранова, О. Дубовик, В. Хомутенко	«процес розробки способів реалізації податкових планів, формування та введення при необхідності нових та коригування діючих податкових режимів, спрямованих на реалізацію цінової, фіскальної, регулюючої і контрольної функції податків, які отримали кількісне і якісне відображення в бюджетно-податкових завданнях, цільових установках та податкової концепції на конкретний період часу» [27, с. 117]
Я.Литвиненко, І. Якушик	«комплекс практичних дій щодо розробки загальної структури доходної частини бюджетів різних рівнів і здійснюється з метою досягнення оптимальної системи оподаткування в державі» [16, с. 142]
М. Вірт, О. Клепанчук	«вплив державних органів влади на економічний процес шляхом корегування відповідно до поставлених цілей соціально-економічного розвитку в інтересах суспільства» [3, с. 78]
Д. Дема, І. Шевчук, Г. Мартинюк	«сукупність заходів непрямого впливу держави на розвиток виробничого сектору шляхом зміни норм вилучення в бюджет» [30, с. 15]
К. Лук'яненко	«процес реалізації державою своєї фіскальної функції за допомогою внесення змін у складові податкової системи, політики чи механізму з метою коригування макроекономічних пропорцій та впливу на діяльність суб'єктів підприємництва та населення в цілому» [18, с. 250]
С. Оперенко	«комплекс дій в рамках економічних відносин, які виникають в процесі оподаткування між його учасниками та реалізуються шляхом впливу державних органів на суб'єктів господарювання з використанням податкових інструментів для стимулювання економічного зростання держави» [22, с.270]
В. Сусіденко, А. Нікітішин	«сукупність відносин фінансового характеру, що виникають при використанні регулюючими інституціями юридично визначеного податкового інструментарію, маючи на меті досягнення бажаної та зміну діючої поведінки платників податків, що дозволяє досягти в довгостроковій перспективі певних цілей соціально-економічного розвитку суспільства або ж у короткостроковій - бажаної поведінки платників податків» [38, с. 236]

Джерело: систематизовано автором на основі [3,13,16,18,22,26,30,38]

На основі аналізу наукових підходів до трактування сутності поняття «податкове регулювання» можна виокремити кілька ключових напрямів його розуміння, кожен з яких відображає певний аспект функціонування податкової системи та її ролі в економіці, а саме: як складова державного регулювання економіки, як елемент податкового механізму, як елемент податкового менеджменту, як наука, система, процес.

У межах першого підходу (податкове регулювання як складова державного регулювання економіки) податкове регулювання розглядається як один із головних інструментів впливу держави на соціально-економічні процеси. Через встановлення податків, пільг, ставок і механізмів оподаткування держава формує умови для стимулювання або стримування економічної активності, перерозподілу доходів і забезпечення фіскальної стабільності.

Наступним є підхід відповідно до якого податкове регулювання трактується як елемент податкового механізму. Згідно з цим підходом, податкове регулювання виступає складовою частиною ширшої системи – податкового механізму, який включає податкову політику, адміністрування, контроль, планування та прогнозування податкових надходжень. Податкове регулювання тут – це практичний інструмент реалізації податкової політики держави.

Ще одним підходом до трактування податкового регулювання є визначення його як елементу податкового менеджменту. У цьому контексті податкове регулювання трактується як управлінський процес, спрямований на оптимізацію податкового навантаження, узгодження інтересів держави та платників податків, а також забезпечення ефективного управління податковими потоками. Це визначення є більш прикладним і орієнтованим на організаційні та управлінські аспекти.

Податкове регулювання також трактується як наука, система, процес. Деякі дослідники розглядають податкове регулювання у ширшому значенні – як наукову категорію, що охоплює теоретичні засади формування податкової політики та її реалізації. У такому розумінні податкове регулювання є

комплексним, динамічним процесом, який функціонує на основі взаємозв'язку правових, економічних, адміністративних і соціальних чинників.

Таким чином, податкове регулювання може бути охарактеризоване як багатогранне явище, що поєднує в собі елементи державного управління, податкової політики, менеджменту й наукового аналізу, що дає підстави для його широкого застосування в різних сферах економіки, зокрема й у страхуванні.

Незважаючи на зростаючу роль страхового ринку в економіці та значний вплив податкових механізмів на діяльність страхових компаній, комплексний теоретичний аналіз податкового регулювання у цій сфері досі залишається фрагментарним. У науковій літературі представлено лише декілька визначень понять, що стосуються податкового регулювання страхового ринку.

Підходи до трактування поняття «податкове регулювання страхового ринку» наведені у таблиці 1.2

Таблиця 1.2 – Підходи до трактування поняття «податкове регулювання страхового ринку»

Автор	Визначення поняття «податкове регулювання страхового ринку»
Л. Боровська, Д. Шаршонь	«цілеспрямовані дії держави, з одного боку, для підтримки і стимулювання розвитку страхового ринку, а з іншого – на стримування і пом'якшення негативних наслідків діяльності, що здійснюється суб'єктами страхового ринку» [7, с. 36]
Р. Островерха	«функції державного управління системою оподаткування суб'єктів ринку страхових послуг» [23, с.10]
Т. Яворська	«низки заходів держави, спрямованих на своєчасне поповнення дохідної частини бюджетів усіх рівнів, здійснюється у законодавчо визначеному порядку; по-датки можуть впливати та регулювати як макроекономічну ситуацію у державі за-галом, так і поведінку кожного суб'єкта підприємництва» [42, с. 35]
І. Гузела	«цілеспрямований вплив держави на страховий ринок, суб'єкти якого взаємодіють між собою, використовуючи методи та інструменти податкової політики у сфері страхування (перестраховування), з метою формування прозорого й дієвого інституціонального підґрунтя ринкового страхового середовища, досягнення оптимального розподілу податкового навантаження серед платників по-датків і забезпечення надійних джерел формування бюджету держави, підвищення та стимулювання ділової активності учасників страхового ринку задля досягнення соціально-економічних результатів» [7, с. 37]

Джерело: систематизовано автором на основі [7,23,42]

«На різних етапах розвитку страхового ринку мета податкового регулювання може змінюватися, що зумовлює необхідність вирішення низки ключових завдань, зокрема:

– запровадження диференційованого підходу до оподаткування страхових компаній залежно від характеру їхньої діяльності, фінансових результатів та належності до окремих сегментів страхового ринку;

– удосконалення механізму справляння податку на прибуток і податку на дохід для страховиків, що надають послуги з довгострокового страхування життя, добровільного медичного страхування та недержавного пенсійного забезпечення;

– усунення проблеми подвійного оподаткування, яка негативно впливає на фінансову стабільність страхових компаній» [7, с.36].

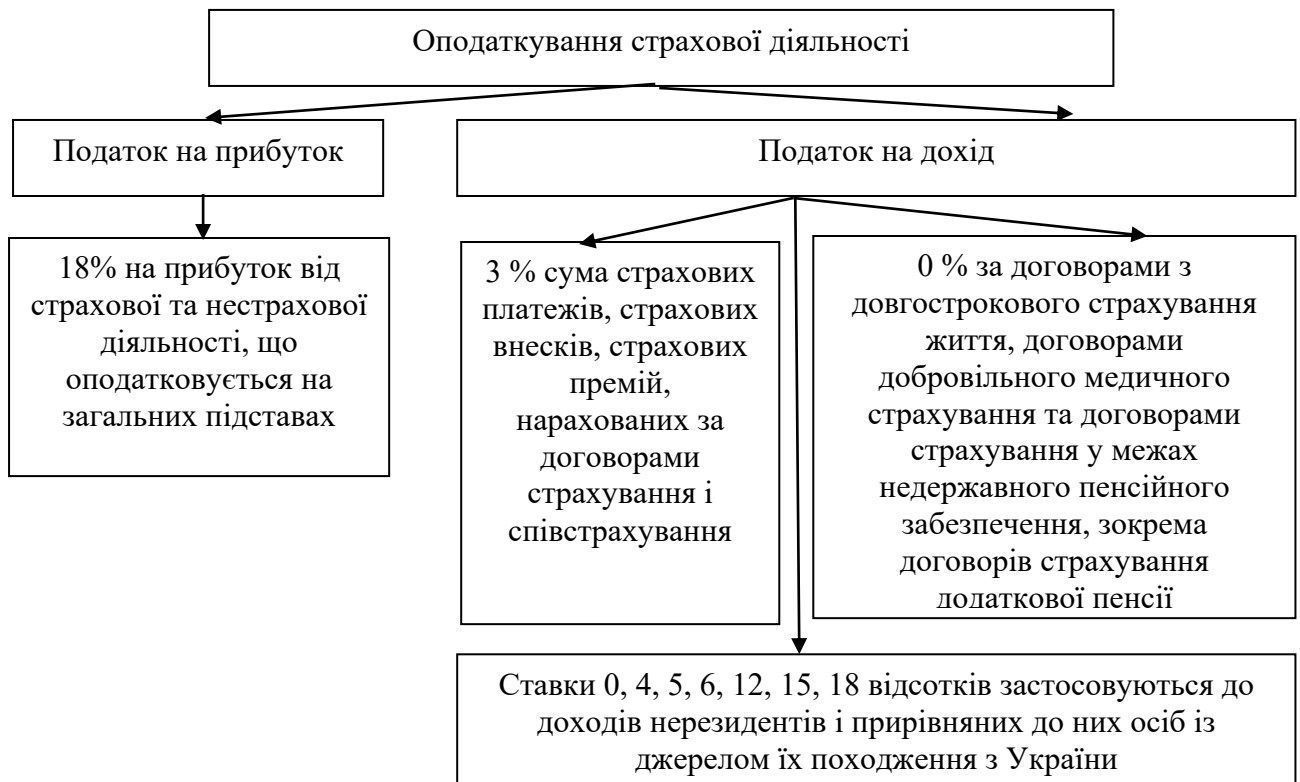
Зазначені завдання податкового регулювання спрямовані на досягнення ефективного балансу між фіскальною та регулюючою функціями податків, що є надзвичайно важливо у контексті забезпечення сталого розвитку страхового ринку. З одного боку, держава зацікавлена в наповненні державного бюджету через податкові надходження, а з іншого – повинна створювати сприятливі умови для розвитку страхових компаній, які забезпечують фінансову стабільність суспільства, виконують важливі соціальні функції, виступають потужними інвесторами, активізують розвиток різних галузей економіки. Рациональне поєднання фіскальних інтересів держави з необхідністю стимулювання діяльності страхових організацій дозволяє уникнути надмірного податкового тиску, зберегти інвестиційну привабливість галузі та забезпечити її конкурентоспроможність.

Збалансування інтересів сприятиме зміцненню довіри до системи оподаткування, забезпеченню податкової прозорості, зниженню рівня ухилення від сплати податків та формуванню сприятливого податкового клімату. У результаті страхові компанії зможуть ефективніше реалізовувати свої функції, зокрема у сфері соціального захисту, інвестування та довгострокового накопичення, що в цілому позитивно вплине на економічний розвиток країни. Таким чином, реалізація завдань податкового регулювання страхового ринку

має системне значення і вимагає зваженого підходу як з боку державних органів, так і з боку учасників страхового ринку.

«Особливість оподаткування страхових компаній полягає в тому, що для операційної страхової діяльності базою оподаткування є дохід, а не прибуток. У той же час, для інших видів діяльності страховика об'єктом оподаткування виступає саме прибуток. Таким чином, діяльність страхових компаній в Україні оподатковується одночасно двома податками. Такий підхід, з одного боку, забезпечує страховикам значний обсяг чистого доходу від основної діяльності, що створює для них особливі умови порівняно з іншими суб'єктами підприємництва. З іншого боку, це призводить до збільшення загального податкового навантаження на страхові компанії» [4, с.167].

Страхові компанії відповідно до вимог чинного фіскального законодавства зобов'язані сплачувати податок на прибуток за ставкою 18%, а також податок на дохід за ставками різними ставками, залежно від галузі у якій працює страховик та джерела походження доходів (рисунк 1.1).

Рисунк 1.1 – Основні податки, що сплачують страховики в Україні за доходами отриманими від страхової діяльності

Джерело: систематизовано автором на основі [29]

«Податок на дохід, нарахований страховиком, які наведені на рисунку 1.1 є величиною, що зменшує фінансовий результат до оподаткування такого страховика. Об'єктом оподаткування цим податком є сума страхових платежів, внесків і премій, отриманих за договорами страхування та співстрахування. Для страховиків, які користуються ставки, наведені на рисунку 1.1 об'єкт оподаткування визначається як сума страхових платежів, внесків і премій, нарахованих за відповідними договорами. При цьому платежі, внески та премії за договорами співстрахування враховуються лише в частині, яка відповідає частці страховика згідно з договором. Водночас суми за договорами перестраховання не включаються до об'єкта оподаткування, на який поширюються пільгові ставки» [29].

Відповідно до Податкового кодексу України фінансовий результат до оподаткування страховика збільшується:

– позитивну різницю, яка виникає між зміною (збільшенням або зменшенням) страхових резервів, сформованих у звітному періоді відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (за винятком тих резервів, що не впливають на фінансовий результат до оподаткування страховика, та з урахуванням відрахування прав вимоги до перестраховиків), і зміною відповідних резервів, розрахованих за методикою, встановленою Національним банком України (також за винятком прав вимоги до перестраховиків у страхових резервах);

– позитивну різницю, яка виникає між фактичною сумою виплат (винагород) страховим посередникам та іншим особам за надання послуг із укладання або продовження дії договорів страхування і сумою нормативу таких витрат, розрахованого відповідно до методики, затвердженої уповноваженим органом державного регулювання ринків фінансових послуг за погодженням із центральним органом виконавчої влади, відповідальним за формування та реалізацію державної фінансової політики.

Фінансовий результат до оподаткування страховика зменшується на суму від'ємної різниці між зміною (зростанням або зменшенням) страхових резервів, сформованих у звітному періоді відповідно до міжнародних стандартів

фінансової звітності (за винятком резервів, які не впливають на формування фінансового результату до оподаткування, з урахуванням відрахування прав вимоги до перестраховиків), та зміною відповідних резервів, розрахованих за методикою, затвердженою Національним банком України (також із відрахуванням прав вимоги до перестраховиків) [29].

Податкове регулювання страхових компаній має низку специфічних рис, обумовлених характером їхньої діяльності (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3 – Специфіка податкового регулювання страхових компаній

Напрямок регулювання	Особливості податкового регулювання
Оподаткування доходів	Страхові компанії сплачують податок на прибуток відповідно до Податкового кодексу України. Особливістю є те, що оподатковуваний дохід формується на основі: страхових премій, внесків та платежів, отриманих за договорами страхування та співстрахування; доходів від інвестиційної діяльності та інших джерел, передбачених законодавством.
Формування фінансового результату	Фінансовий результат до оподаткування коригується: на різниці між приростом резервів, сформованих за міжнародними стандартами фінансової звітності, та резервами, розрахованими за методикою Національного банку України; на витрати, пов'язані з виплатами винагород страховим посередникам, якщо вони перевищують нормативний рівень.
Страхові резерви	Страхові компанії зобов'язані формувати резерви для забезпечення виконання страхових зобов'язань. Особливості врахування резервів: резерви, що не впливають на фінансовий результат до оподаткування, не включаються в об'єкт оподаткування; резерви за договорами перестраховування виключаються з об'єкта оподаткування.
Пільгові ставки оподаткування	Для окремих видів страхування (життя, пенсійне страхування) можуть застосовуватися пільгові ставки податку, якщо це передбачено законодавством.
Податок на додану вартість	Страхові послуги звільняються від оподаткування ПДВ, що спрощує їх надання та знижує вартість для страхувальників.
Контроль і звітність	Податкове адміністрування страхових компаній включає: обов'язкове подання звітності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ); контроль за правильністю розрахунку страхових резервів і витрат, пов'язаних зі страхуванням.
Розподіл витрат	Страхові компанії зобов'язані вести окремий облік витрат за страховою та нестраховою діяльністю. Це дозволяє уникнути змішування витрат, що не мають відношення до страхування, з витратами, які зменшують об'єкт оподаткування.

Джерело: систематизовано автором на основі [27,28,29,30,31]

Податкове регулювання страхових компаній є комплексним механізмом, що націлений на збалансування інтересів держави, страхувальників і самих компаній, забезпечуючи розвиток страхової галузі та фінансової системи в цілому. Особливості податкового регулювання страхових компаній обумовлені необхідністю врахування специфіки їхньої діяльності, яка поєднує страхові операції, інвестиційну, фінансову діяльність та управління ризиками.

Податкове регулювання може виконувати як стимулюючу, так і стримуючу функцію щодо страхових компаній, впливаючи на їхню діяльність через оподаткування фінансових результатів. Стимулюючий вплив, як правило, реалізується через пільгове оподаткування окремих видів страхування, наприклад, страхування життя, що сприяє розвитку соціально значущих напрямків. Водночас стримуючий вплив може бути результатом підвищеного податкового навантаження або складності податкового адміністрування, що обмежує фінансові можливості страховиків та їхню конкурентоспроможність.

Ефективність такого впливу проявляється опосередковано через зміни в основних показниках ефективності страхової діяльності. Зокрема, це може бути рівень прибутковості, обсяг залучених страхових премій, зростання резервів чи здатність компанії виконувати зобов'язання перед страхувальниками. Позитивний або негативний вплив податкового регулювання залежить від того, наскільки вдало держава балансуватиме між фіскальними цілями (збільшення надходжень до бюджету) та економічними завданнями (стимулювання розвитку страхової галузі). Вектор змін у цих показниках повинен узгоджуватися з цілями податкового регулювання. Наприклад, якщо податкова політика спрямована на стимулювання розвитку довгострокового страхування, це має відобразитися у збільшенні обсягів таких страхових продуктів і покращенні фінансових результатів компаній, зайнятих у цій сфері. У свою чергу, зростання податкових платежів у відповідному сегменті може слугувати індикатором позитивного впливу такої політики.

1.2 Інструменти та методи податкового регулювання страхових компаній

Оподаткування виступає одним із найефективніших засобів державного регулювання в умовах економічних криз та соціальної нестабільності. Воно має значний вплив на всі сфери економічної діяльності, включаючи страхову галузь

Страхові компанії є важливими суб'єктами фінансової системи, які забезпечують економічну стабільність та мінімізацію ризиків для бізнесу і населення. Успішне функціонування цього сектора значною мірою залежить від умов, створених державою, зокрема через податкове регулювання. Податкова політика стосовно страховиків визначає їхню конкурентоспроможність, фінансову стабільність та здатність виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками.

Інструменти та методи податкового регулювання є ключовими механізмами, які використовуються для впливу на діяльність страхових компаній.

«Інструментарій податкового регулювання охоплює засоби та механізми податкової політики, яка передбачає процес визначення, правового регулювання та організації збору податків і податкових платежів до централізованих фондів фінансових ресурсів держави» [15, с. 218].

Складовими інструментарію податкового регулювання є встановлення видів податків, визначення ставок оподаткування, створення механізмів податкових пільг і преференцій, а також регламентація процедур адміністрування податків. Крім того, важливим аспектом є забезпечення справедливості та прозорості у податковій системі, що сприяє зміцненню довіри між платниками податків і державою.

Систематизація інструментів податкового регулювання страхового ринку передбачає їх класифікацію за певними ознаками, що дозволяє більш чітко розуміти механізми впливу держави на страхові компанії, страхувальників і загалом розвиток ринку (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4 – Систематизація інструментів податкового регулювання страхових компаній

Класифікаційна ознака	Види інструментів податкового регулювання страхових компаній
За призначенням	Стимулюючі
	Дестимулюючі
За характером цілей соціально-економічного розвитку	Стратегічні
	Оперативні (тактичні)
За сферою діяльності страховиків	Інструменти регулювання ризикового страхування
	Інструменти податкового регулювання страхування життя
За видами діяльності суб'єктів ринку	Інструменти регулювання основної діяльності
	Інструменти регулювання фінансової діяльності
	Інструменти регулювання перестрахової діяльності
	Інструменти регулювання інвестиційної діяльності
За механізмами впливу	Системні
	Комплексні
	Елементні
За об'єктом регулювання	Податкові стимули для страхових компаній
	Податкові стимули для страхувальників
За формою впливу	Прямі
	Непрямі
За рівнем регулювання:	Національне регулювання
	Міжнародне регулювання

Джерело: систематизовано автором на основі [6,10,13, 20]

Охарактеризуємо інструменти податкового регулювання страхових компаній та страхового ринку детальніше, що дозволить розкрити їх сутність та роль у забезпеченні стабільного функціонування галузі, стимулюванні інвестиційної активності, захисті інтересів страхувальників, а також досягненні соціально-економічних цілей держави.

За призначенням інструменти податкового регулювання поділяються на стимулюючі та дестимулюючі.

Застосування стимулюючих інструментів спрямоване на зниження податкового навантаження на страховиків і страхових посередників для стимулювання їхньої ділової активності. Це дозволяє формувати достатній обсяг фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення надійного страхового захисту, а також сприяє вирішенню ключових завдань соціально-економічного розвитку держави. «Наприклад, з 1 січня 2015 року внаслідок змін до Податкового кодексу України було введено нульову ставку податку на доходи, отримані у вигляді страхових платежів (внесків, премій), за договорами

довгострокового страхування життя, добровільного медичного страхування та недержавного пенсійного забезпечення, включаючи договори страхування додаткової пенсії» [29].

Дестимулюючі інструменти податкового регулювання спрямовані на підвищення податкового навантаження на страховиків та страхових посередників з кількома основними цілями. Вони використовуються державою для обмеження масштабів схемного страхування та перестраховування, яке може використовуватися для ухилення від сплати податків або для відмивання коштів. Такі інструменти виконують декілька функцій: контроль за фінансовими потоками, підвищення прозорості ринку, забезпечення державних інтересів, створення умов для добросовісної конкуренції: через нейтралізацію недобросовісних практик, які можуть забезпечувати перевагу деяким гравцям ринку.

Інструменти податкового регулювання страхового ринку за характером цілей соціально-економічного розвитку поділяються на стратегічні та оперативні.

Стратегічні інструменти спрямовані на довгостроковий розвиток страхового ринку, зміцнення його фінансової стабільності та підтримку соціально-економічних пріоритетів держави. Основною метою застосування цих інструментів податкового регулювання є створення умов для сталого розвитку страхового сектору, залучення інвестицій, забезпечення доступності страхових послуг для населення.

Оперативні інструменти мають короткостроковий характер і використовуються для вирішення нагальних завдань, що виникають у процесі функціонування ринку. Метою застосування таких інструментів є швидке реагування на зміни в економічному середовищі, стабілізація ринку та усунення дисбалансів [7, с.40].

Поєднання стратегічних і оперативних інструментів забезпечує гнучкість податкової політики та дозволяє підтримувати баланс між розвитком ринку і досягненням соціально-економічних цілей держави.

Податкове регулювання у сфері діяльності страховиків поділяється на дві основні категорії: страхування ризиків, що охоплюють види, відмінні від страхування життя, та страхування ризиків, пов'язаних із страхуванням життя. Такий поділ зумовлений специфікою кожного виду страхування, різним рівнем ризику, періодом дії договорів і характером зобов'язань. Це дозволяє забезпечити більш точне і справедливе оподаткування, а також сприяє ефективному функціонуванню страхового ринку.

Залежно від характеру діяльності страхової компанії, податкові інструменти класифікуються за напрямками впливу, зокрема на: інструменти регулювання основної (операційної) діяльності, фінансової діяльності, перестрахової діяльності, а також інвестиційної діяльності. Кожна з цих груп охоплює специфічні податкові механізми, що спрямовані на стимулювання або обмеження відповідних сфер діяльності страховика.

За об'єктом регулювання податкове регулювання поділяється на податкові стимули для страхових компаній (наприклад, зниження ставок податків, звільнення від оподаткування певних видів доходів) та податкові пільги для страхувальників, зокрема, звільнення страхових внесків від оподаткування або включення їх до складу витрат. Введення податкових пільг для страхувальників є важливим інструментом податкового регулювання, оскільки дозволяє здешевити вартість страхування для страхувальників і тим самим пожвавити страховий ринок.

За формою впливу податкове регулювання поділяється на прямі податкові заходи (встановлення податки чи збори, що застосовуються для оподаткування саме страхових компаній (наприклад, податок на дохід, об'єктом оподаткування якого є страхові премії) та непрямі податкові заходи, що включає вплив на страхову діяльність через загальні податкові правила.

За рівнем регулювання можна виокремити національне податкове регулювання (встановлення податкових правил на рівні держави) та міжнародне регулювання, що полягає у гармонізації вітчизняної податкової політики з міжнародними стандартами (ратифікацію міжнародних угод, конвенцій, правил організації страхової діяльності).

Залежно від механізмів впливу, податкові інструменти регулювання страхового ринку поділяються на системні, комплексні та елементні. Серед них системні інструменти відіграють ключову роль, оскільки формують загальні умови функціонування ринку через встановлення загального рівня оподаткування. Такий рівень визначається ступенем податкового навантаження на суб'єктів страхового ринку.

Комплексні податкові інструменти охоплюють сукупність взаємопов'язаних податкових норм і заходів, які формують цілісну систему впливу на діяльність страхових компаній. Вони включають спеціальні податкові режими, галузеві податкові пільги, стимули для розвитку окремих видів страхування (наприклад, страхування життя, медичного страхування або агрострахування). Такі інструменти спрямовані на формування сприятливих умов для розвитку страхового ринку, підвищення його прозорості, довіри з боку споживачів та інтеграції у фінансову систему держави.

Елементні податкові інструменти є окремими складовими податкового механізму, що впливають на специфічні аспекти діяльності страхових компаній. До них належать такі елементи, як: встановлення ставок податків і зборів, визначення об'єкта та бази оподаткування, умови обліку витрат, правила амортизації активів, особливості визнання доходів і витрат у страхових операціях. Елементні інструменти мають більш технічний характер, але є критично важливими для забезпечення ефективного податкового планування, прозорості звітності та дотримання фіскальної дисципліни в межах регулятивної рамки [7, с.40]. Елементні інструменти мають більш технічний характер, але є критично важливими для забезпечення ефективного податкового планування, прозорості звітності та дотримання фіскальної дисципліни в межах регулятивної рамки.

Систематизація інструментів податкового регулювання страхових компаній дозволяє виділити ключові напрями регулювання, оцінити ефективність чинних податкових заходів та розробити стратегії подальшого розвитку страхового ринку.

Методи податкового регулювання страхових компаній, подібно до інших форм державного впливу на економічні процеси в суспільстві, умовно можна класифікувати на три основні групи: правові, адміністративні, економічні (таблиця 1.5).

Таблиця 1.5 – Методи податкового регулювання страхових компаній

Метод	Характеристика методу
Правові	передбачає розробку законодавчих та нормативно-правових актів, які встановлюють єдині та прозорі правила для всіх учасників страхового ринку щодо порядку нарахування і сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Особливу увагу приділено обґрунтованому наданню податкових пільг і спеціальних режимів оподаткування з метою стимулювання розвитку окремих видів страхування, підтримки регіональних страхових ініціатив або створення сприятливих умов для забезпечення соціального захисту окремих категорій населення через страхові механізми.
Адміністративні	передбачають встановлення чіткого порядку застосування норм податкового законодавства, а також здійснення контролю за правильністю нарахування і своєчасністю сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів страховиками. До цих методів також належить впровадження заходів відповідальності за порушення податкової дисципліни, включаючи застосування кримінальної, адміністративної та фінансової відповідальності до страхових компаній або їх посадових осіб у разі недотримання вимог податкового законодавства.
Економічні	Економічні методи податкового регулювання страхових компаній спрямовані на створення фінансових стимулів або обмежень з метою впливу на поведінку суб'єктів страхового ринку в межах податкової системи. Застосування економічних методів дозволяє не лише забезпечити податкову дисципліну, але й стимулювати розвиток страхового ринку, розширення доступу до страхових послуг, підвищення фінансової стабільності страховиків і залучення довгострокових інвестицій у національну економіку.

Джерело: систематизовано та доповнено автором на основі [33,34,35]

Система податкового регулювання діяльності страхових компаній базується на комплексному використанні адміністративних, економічних та правових методів, які спільно формують ефективне регуляторне середовище для функціонування суб'єктів страхового ринку.

Адміністративні методи передбачають встановлення чіткого порядку застосування податкових норм, здійснення контролю за їх дотриманням, а

також застосування заходів відповідальності — фінансової, адміністративної та кримінальної — у разі їх порушення. Вони забезпечують податкову дисципліну, рівні умови для платників та мінімізують ризики ухилення від оподаткування.

Економічні методи мають стимулюючий характер і включають податкові пільги, преференції, спеціальні режими оподаткування, які сприяють розвитку пріоритетних видів страхування, активізації інвестиційної діяльності страховиків та підвищенню фінансової стійкості галузі.

Правові методи виступають основою всього механізму податкового регулювання. Вони полягають у формуванні та вдосконаленні законодавчої бази, яка визначає права, обов'язки та відповідальність страхових компаній у сфері оподаткування. Наявність чітко сформульованих правових норм сприяє правовій визначеності, прогнозованості регуляторного середовища та підвищенню довіри до податкової системи з боку учасників страхового ринку.

Отже, ефективне поєднання адміністративних, економічних і правових методів податкового регулювання забезпечує стабільне функціонування страхових компаній, сприяє зростанню ділової активності в галузі страхування та підвищує роль страхового сектору в економіці держави.

У сучасних умовах трансформації національної економіки та впровадження ринкових механізмів особливого значення набуває формування ефективної системи податкового регулювання, здатної забезпечити як фіскальні інтереси держави, так і стимули для розвитку окремих галузей, зокрема страхового ринку. У цьому контексті інституціональне середовище податкового регулювання виступає основою взаємодії держави та учасників страхового ринку, визначаючи правила, механізми та умови оподаткування страхових компаній. Саме інституційна основа формує межі правового поля, в якому реалізуються податкові зобов'язання, забезпечується контроль і стимулюється розвиток страхових послуг.

Інституціональне середовище податкового регулювання страхового ринку є цілісною системою формальних і неформальних норм, правил, принципів та механізмів, які визначають характер і зміст податкових взаємовідносин між

державою та суб'єктами страхового ринку. Це середовище формує основу для стабільного, передбачуваного і правового функціонування системи оподаткування у сфері страхування, особливо в умовах економічної трансформації, реформування податкової політики та структурних змін в економіці загалом. У його межах визначаються порядок нарахування і сплати податків, застосування пільг, умови податкового контролю, а також права й обов'язки як платників податків (страхових компаній), так і державних органів, які здійснюють податкове адміністрування.

Інституційне забезпечення податкового регулювання страхового ринку охоплює сукупність організаційних структур, органів влади, професійних об'єднань та інших учасників, які беруть участь у формуванні, впровадженні й контролі реалізації інституцій податкового регулювання. До таких суб'єктів належать:

- законодавчі та виконавчі органи державної влади (зокрема, міністерства, Державна податкова служба);
- регулятори фінансових ринків (наприклад, Національний банк України);
- професійні асоціації страховиків (до прикладу, Ліга страхових організацій України, Національна асоціація страховиків України, Асоціація «Страховий Бізнес»);
- наукові та експертні установи, інститути, організації, що розробляють рекомендації щодо вдосконалення податкової політики.

Ключовою метою інституційного забезпечення є узгодження інтересів держави й учасників страхового ринку, підвищення ефективності податкового адміністрування та забезпечення сталого розвитку страхового сектору в рамках справедливої та прозорої податкової системи.

Інституціональні засади податкового регулювання страхового ринку становлять комплексну систему, що включає як функціональний, так і організаційний компоненти, які взаємодіють між собою в рамках інституціонального підходу до державного регулювання [6]. Зокрема, функціональна складова представлена інституціональним середовищем, яке

охоплює сукупність формальних (законодавчих, нормативних) та неформальних (традицій, професійних стандартів) норм і правил, що визначають порядок податкових взаємовідносин між державою та страховими компаніями. Це середовище забезпечує стабільність, передбачуваність та правову визначеність у сфері оподаткування страхової діяльності.

Організаційна складова реалізується через інституційне забезпечення, тобто систему інституційних суб'єктів – органів державної влади, професійних асоціацій, саморегульованих організацій, наукових установ – які беруть участь у формуванні, впровадженні та контролі за виконанням податкової політики щодо страхового сектору.

Формування та еволюція цих інституціональних елементів відбувається в умовах постійних інституційних трансформацій, зумовлених як внутрішніми економічними змінами (реструктуризація фінансового сектору, модернізація системи оподаткування), так і зовнішніми викликами (євроінтеграційні процеси, глобалізація, зміни регуляторних підходів). У цьому контексті інституціональні засади не лише визначають поточний стан податкового регулювання страхового ринку, а й виступають базою для його подальшого удосконалення та адаптації до нових умов функціонування.

2 Аналітико-практичні аспекти податкового регулювання страхових компаній

2.1 Аналіз показників розвитку страхового ринку України та фінансово-господарської діяльності АТ «СК «ІНГО» за 2022-2024 роки

Страховий сектор становить важливу складову фінансової системи будь-якої держави, відіграючи суттєву роль у її функціонуванні. Його діяльність охоплює різноманітні сфери економіки та суспільного життя. Зі зростанням ризиків і викликів у сучасному світі посилюється значення страхування як інструменту забезпечення фінансової стабільності та захисту інтересів громадян, підприємств і держави в цілому.

Сучасний страховий ринок є динамічною та інноваційною галуззю, яка швидко трансформується під впливом цифровізації, розвитку фінансових технологій, автоматизації процесів та зростання попиту на нові, більш специфічні й персоналізовані види страхування. Зокрема, зростає інтерес до страхування кіберризиків, медичного страхування, страхування життя з інвестиційною складовою тощо. Активно впроваджуються онлайн-платформи, мобільні додатки та штучний інтелект, що сприяє підвищенню якості обслуговування клієнтів і загальної ефективності роботи страхових компаній.

Однак, попри позитивні зрушення, в сучасних умовах вітчизняний страховий ринок зіштовхнувся з низкою серйозних викликів. Економічна нестабільність, інфляційні процеси, девальвація національної валюти, зниження платоспроможності страхувальників, зменшення обсягів страхових премій, а також високий рівень невизначеності, зумовлений активними бойовими діями суттєво вплинули на показники розвитку страхового ринку України. У таких умовах важливим завданням є адаптація страхового ринку до нових реалій, розробка ефективних механізмів податкового та державного регулювання, а також стимулювання довіри населення до страхових інструментів.

Проаналізуємо результати діяльності вітчизняних страхових компаній у 2022-2024 роках (таблиця 2.1)

Таблиця 2.1 – Динаміка основних результатів діяльності вітчизняних страхових компаній у 2022-2024 роках

Показники	Рік			Абсолютне відхилення (+,-), млн. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Кількість зареєстрованих страхових компаній, на кінець року, од., із них:	128	101	65	-27	-36	-21,09	-35,64
Активи за балансом	70298,3	74412,2	72818,8	4113,9	-1593,4	5,85	-2,14
Обсяг сплачених статутних капіталів	6716,8	5955,6	5550,6	-761,2	-405	-11,33	-6,80
Сформовані страхові резерви	41000,6	46781,2	36653,6	5780,6	-10127,6	14,1	-21,65
Валові страхові премії	39661,8	47014,7	53078,9	7352,9	6064,2	18,54	12,90
Валові страхові виплати	13001,4	16867,3	20861,4	3865,9	3994,1	29,73	23,68
Чисті страхові премії	38515,0	46011,0	48560,3	7496	2549,3	19,46	5,54
Чисті страхові виплати	12810,9	16736,1	18935,8	3925,2	2199,7	30,64	13,14
Дохід від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя	31136,2	34357,2	35612,4	3221	1255,2	10,34	3,65
Дохід від реалізації послуг зі страхування життя	3097,2	3753,2	3854,2	656	101	21,18	2,69
Інші операційні доходи, інші та надзвичайні доходи	21677,1	20063,5	21598,4	-1613,6	1534,9	-7,44	7,65
Операційні витрати, інші та надзвичайні витрати	31189,2	29386,7	28361,5	-1802,5	-1025,2	-5,78	-3,49
Фінансовий результат від основної діяльності	1506,2	-924,4	1261,3	-2430,6	2185,7	-161,37	-236,45
Податок на прибуток від звичайної діяльності	1887,1	1817,3	1915,4	-69,8	98,1	-3,7	5,40
Чистий прибуток	4005,4	3105	3912	-900,4	807	-22,48	25,99

Джерело: побудовано автором на основі даних НБУ

Упродовж 2022–2024 років страховий ринок України зазнав суттєвих змін, які свідчать про трансформацію структури галузі, посилення ролі великих

компаній та загальну тенденцію до укрупнення. Так, протягом аналізованого періоду значно зменшилася кількість страхових компаній, які працюють на ринку страхових послуг України. У 2023 році, порівняно із 2022 роком їх кількість скоротилася на 21,09 % або на 27 страховиків і склала 101 страхову компанію. У 2024 році тенденція до зменшення кількості страховиків на ринку продовжилася. За рік ринок покинули 36 компаній, з яких 34 спеціалізувалися на ризиковому страхуванні. На кінець 2024 року на ринку залишилося 65 компаній, що на 35,64 % менше, ніж у 2023 році. Таке суттєве скорочення кількості страховиків свідчить про вихід з ринку компанії, які не змогли адаптувати свою діяльність до вимог оновленого законодавства України, зокрема до нових критеріїв платоспроможності. Переважно відтік страховиків відбувся у сегменті ризикового страхування, що сприяло посиленню концентрації ринку. Так, частка п'яти провідних компаній у сфері ризикового страхування за обсягом премій зросла з 39 % до 42 %, а десяти найбільших – з 65 % до 71 %. У секторі страхування життя компанія-лідер за обсягом валових премій контролює 48,8 % від загального обсягу премій на ринку.

Активи вітчизняних страхових компаній у 2022 році становив 70298,3 млн грн. У 2023 році їх обсяг зріс на 5,85 % і склав 74412,2 млн грн, у порівнянні з 2022 роком. У 2024 році активи вітчизняних страховиків скоротилися на 2,14 %, порівняно з 2023 роком, і склали 72818,8 млн грн, що було спричинено незначним зниженням ділової активності на страховому ринку, виходом значної кількості страховиків з ринку та фінансовою нестабільністю. Втім таке зменшення не суттєво вплинуло на стабільність страхового ринку в цілому.

Обсяг сплачених статутних капіталів у 2022 році становив 6716,8 млн грн. У 2023 році даний показник зменшився на 11,33 %, порівняно з 2022 роком і склав 5955,6 млн грн. У 2024 обсяг сплачених статутних капіталів вітчизняних страхових компаній зменшився на 6,8 %, порівняно з 2023 роком і склав 5550,6 млн грн. Протягом 2024 року 14 страховим компаніям було погоджено збільшення обсягу статутного капіталу, а 4 страховиком НБУ відмовим у його збільшенні. Така тенденція негативно відображається на інвестиційній

привабливості страхового ринку та свідчить про скорочення активності страховиків.

Сформовані страхові резерви у 2022 році становили 41000,6 млн грн. У 2023 році вони зросли на 14,1 %, порівняно з 2022 роком, до 46781,2 млн грн, проте у 2024 році, у порівнянні з 2023 роком, їх обсяг зменшився на 21,65 % – до 36653,6 млн грн. Основними причинами зменшення страхових резервів є зменшення зобов'язань через вихід з ринку частини страхових компаній та перегляд політики формування страхових резервів.

Валові страхові премії у 2022 році становили 39661,8 млн грн. У 2023 році вони зросли на 18,54 % і склали 47014,7 млн грн, а у 2024 році їх обсяг склав 53078,9 млн грн, що на 12,90 % більше, ніж у 2023 році. Зростання обсягу валових страхових премій у 2022-2024 роках свідчить про стабільне збільшення попиту на страхові послуги, незважаючи на загальне скорочення кількості компаній.

Протягом аналізованого періоду валові страхові мали висхідну динаміку. Так, їх обсяг з 13001,4 млн грн у 2022 році зріс до 16867,3 млн грн у 2023 (+29,73 % порівнянні з 2022 роком), і до 20861,4 млн грн у 2024 (+ 23,68 % порівнянні з 2023 роком). Такий ріст зумовлений збільшенням кількості страхових випадків та зростанням фінансової відповідальності страховиків. Значна частина страхових виплат була здійснена лідерами ринку за продуктами автотранспортного страхування та особистого страхування.

Чисті страхові премії у 2022 році становили 38515,0 млн грн. У 2023 році вони зросли на 19,46 % або на 7496 млн грн, порівняно з аналогічним періодом 2022 року, і склали 46011,0 млн грн, а у 2024 році їх обсяг, у порівнянні з 2023 роком зріс на 5,54 % до 48560,3 млн грн. Хоча у 2024 році темпи зростання дещо уповільнились, в цілому загальна динаміка вказує на зміцнення страхового ринку.

Чисті страхові виплати протягом 2022-2024 років також зросли, а саме з 12810,9 млн грн у 2022 році до 16736,1 млн грн у 2023 (+30,64 % у порівнянні з 2022 роком) та до 18935,8 млн грн у 2024 (+13,14 % у порівнянні з 2023 роком). Зростання обсягу чистих страхових виплат є свідченням не лише зростанням

кількості страхових виплат, а й збільшенні суми страхових відшкодувань з урахуванням індексу інфляції (особливо це стосується виплат за договорами довгострокового страхування життя). Зростання обсягу чистих страхових виплат демонструє збільшення навантаження на страховиків у контексті складних економічних умов.

Дохід від реалізації послуг із ризикового страхування зріс із у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком на 10,34 % або на 3221 млн грн і склав 34357,2 млн грн. У 2024 році дохід зріс на 3,65 %, у порівнянні з 2023 роком і склав 35612,4 млн грн. Зростання доходів від реалізації послуг із ризикового страхування свідчить про відновлення ринку та збереження попиту на страхові продукти. Втім, уповільнення темпів росту свідчить про поступове насичення ринку.

Дохід від реалізації послуг зі страхування життя також показав позитивні тенденції протягом аналізованого періоду. Так, у 2022 році обсяг доходу від лайфових операцій склав 3097,2 млн грн. У 2023 році його обсяг зріс на 21,18 %, порівняно з 2022 роком, і склав 3753,2 млн грн. У 2024 показник зріс на 2,69 % і склав 3854,2 млн грн. Основний приріст у 2023 та 2024 роках було забезпечено лідером лайфового ринку страхових послуг, а саме страховою компанією «Метлайф».

Інші операційні доходи знизились у 2023 році на 7,44 %, порівняно з 2022 роком і склали 20 063,5 млн грн, але зросли у 2024 році на 7,65 %, порівняно з 2023 роком, і склали 21598,4 млн грн.

Операційні витрати страхових компаній протягом 2022-2024 років поступово зменшувалися: з 31189,2 млн грн у 2022 році до 29386,7 млн грн у 2023 (-5,78 %) та до 28361,5 млн грн у 2024 (-3,49 %), що свідчить про ефективну політику скорочення витрат та оптимізацію діяльності.

Фінансовий результат від основної діяльності демонстрував значні коливання: з прибутку 1506,2 млн грн у 2022 до збитку 924,4 млн грн у 2023, проте вже у 2024 було зафіксовано прибуток у 1261,3 млн грн, що вказує на адаптацію страховиків до нових умов ринку та зростання ефективності операцій.

Податок на прибуток у 2022 році становив 1887,1 млн грн. У 2023 він дещо знизився, у порівнянні з 2022 роком до 1817,3 млн грн (-3,7 %), а у 2024 збільшився до 1915,4 млн грн (+5,4 %), у порівнянні з 2023 роком, що відповідає динаміці прибутковості ринку.

Чистий прибуток страховиків у 2022 році становив 4005,4 млн грн. У 2023 він скоротився до 3105 млн грн (-22,48 %), однак у 2024 зріс до 3912 млн грн (+25,99 %), що демонструє стабілізацію фінансового становища компаній після кризового періоду (рисунок 2.1).

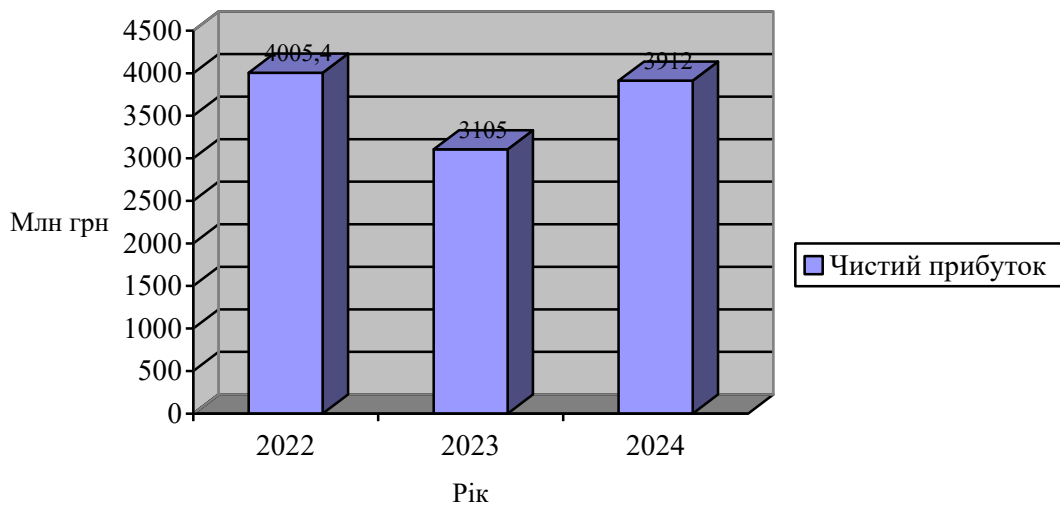

Рисунок 2.1 – Динаміка чистого прибутку страхових компаній у 2022-2024 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.1

«Для виконання оновлених мінімальних вимог до платоспроможності окремі страховики збільшили капітал. За чотири роки з початку реформи небанківського фінансового сектору страховий ринок суттєво посилив свою стійкість: частка компаній із ризиковими показниками, такими як високий рівень неліквідних активів, значна волатильність коштів у банках та недостатній обсяг резервів премій, зменшилась з 41 % до 9 % за обсягом активів» [32].

У 2024 році драйверами страхового ринку залишилися транспортне страхування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») та особисте страхування

(життя, здоров'я та асистанс). Так, протягом року страхові компанії за даними страховими продуктами отримали понад 80% усіх страхових премій, що в гривневому еквіваленті становить 45102 млн грн. Понад 90 % від загального обсягу страхових виплат, а саме 19677 млн грн, припало на дані страхові продукти. Серед інших напрямів діяльності, за якими страховики у 2024 році отримали понад 1 млрд грн премій, були страхування майна і вогневих ризиків, відповідальності, вантажів і багажу, а також фінансових ризиків.

«Станом на 01 січня 2025 року усі страхові компанії дотримувались нових вимог до платоспроможності. Медіанне значення співвідношення регулятивного капіталу до капіталу платоспроможності станом на початок січня становило 142 % за нормативної вимоги 100 %» [32].

У 2024 році обсяги операцій вихідного перестраховування скоротився на 3 %, у порівнянні з 2023 роком. Основну частку таких операцій формували перестраховики-нерезиденти. Водночас внутрішнє вихідне перестраховування суттєвого зменшилося. Його обсяг склав лише десяту частину загального обсягу перестрахових премій і лише 1,0 % від усіх підписаних страхових премій за звітний період.

Страховий ринок України протягом 2022–2024 років проходив етап глибоких змін. Попри скорочення кількості компаній, фінансові показники свідчать про поступове зростання прибутковості, стабілізацію активів, зростання премій та виплат. Основні позитивні зміни забезпечуються посиленням позицій великих гравців, підвищенням ефективності, оптимізацією витрат і зростанням довіри клієнтів до страхових послуг. Це дозволяє говорити про зміцнення ринку та його здатність адаптуватися до складних умов, водночас зберігаючи довіру клієнтів і інвесторів.

Проаналізувавши сучасний стан розвитку вітчизняного ринку страхових послуг розглянемо основні показники діяльності одного із лідерів ринку, а саме АТ «СК «ІНГО».

Страхова компанія ІНГО заснована в 1994 році та входить до бізнес групи компаній DCH. Компанія пропонує страхові продукти для корпоративних

клієнтів та приватних осіб у всіх основних видах страхування – відповідальності, майна та здоров'я.

Здійснено аналіз обсягу активів АТ «СК «ІНГО» у 2022–2024 роках (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка активу балансу АТ «СК «ІНГО» у 2022-2024 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2023 / 2022	2024 / 2023
Необоротні активи							
Нематеріальні активи	71576	84706	104254	13130	19548	18,34	23,08
Незавершені капітальні інвестиції	35013	27212	21895	-7801	-5317	-22,28	-19,54
Основні засоби	241954	234969	247714	-6985	12745	-2,89	5,42
Інвестиційна нерухомість	9287	9146	12858	-141	3712	-1,52	40,59
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі ін. під-в	176091	175865	177512	-226	1647	-0,13	0,94
Інші фінансові інвестиції	41391	276822	217647	235431	-59175	568,8	-21,38
Відстрочені аквізиційні витрати	129450	174037	358	44587	-173679	34,44	-99,79
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	234042	369909	446329	135867	76420	58,05	20,66
Усього необоротних активів	938804	1352666	1236642	413862	-116024	44,08	-8,58
Оборотні активи							
Запаси	838	845	958	7	113	0,84	13,37
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	351622	442667	15599	91045	-427068	25,89	-96,48
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	304	367	8945	63	8578	20,72	2337,33
Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів	15413	20643	28863	5230	8220	33,93	39,82
Інша поточна дебіторська заборгованість	52652	75508	91022	22856	15514	43,41	20,55
Поточні фінансові інвестиції	1219668	1249900	1518709	30232	268809	2,48	21,51
Гроші та їх еквіваленти:	189995	96417	190472	-93578	94055	-49,25	97,55
Частка перестраховика у страхових резервах	286983	438999	312793	152016	-126206	52,97	-28,75
Усього оборотні активи	2117489	2325346	2167525	207857	-157821	9,82	-6,79
Усього активи	3056293	3678012	3404167	621719	-273845	20,34	-7,45

Джерело: побудовано та пораховано автором за даними [24]

Упродовж 2022–2024 років структура активів страхової компанії зазнала помітних змін, що відображає як внутрішню стратегію управління, так і вплив зовнішніх економічних факторів.

На основі проведених розрахунків відмітимо, що у 2023 році нематеріальні активи страхової компанії склали 84706 тис. грн, що на 18,34 % більше, ніж у 2022 році. У 2024 році їх обсяг зріс на 23,08 % або на 19548 тис. грн, порівняно з 2023 роком, і склав 104256 тис. грн. Послідовне зростання нематеріальних активів протягом двох років свідчить про активні інвестиції компанії у нематеріальні ресурси, зокрема програмне забезпечення, інтелектуальну власність або бренд. Така динаміка може вказувати на цифрову трансформацію, підвищення ефективності внутрішніх процесів та стратегічне зміцнення нематеріальної вартості компанії.

Незавершені капітальні інвестиції страхової компанії у 2023 році склали 27212 тис. грн, що на 22,28 % менше, ніж у 2022 році. У 2024 році їх обсяг, порівняно з 2023 роком зменшився на 19,54 % і склав 21895 тис. грн. Така тенденція свідчить про перехід від етапу активного інвестування до стабілізації та оптимізації капітальних витрат.

Вартість основних засобів АТ «СК «ІНГО» у 2023 році, порівняно з 2022 роком зменшилася на 2,89 % і склала 234969 тис. грн. У 2024 році основні засоби зросли на 5,42 %, порівняно з 2023 роком і склали 247714 тис. грн. Зростання вартості основних засобів свідчить про часткове оновлення матеріально-технічної бази страхової компанії та модернізацію офісного обладнання.

Інвестиційна нерухомість протягом 2023 року зменшилася на 141 тис. грн і на кінець року становила 9146 тис. грн. У 2024 її вартість значно зросла, а саме на 40,59 %, в порівнянні з 2023 роком, і склала 12858 тис. грн, що є свідченням нових придбань або переоцінки активів у відповідь на зростання вартості нерухомості.

Інші фінансові інвестиції зросли в 2023 році майже у 6 разів (на 568,8 %), але у 2024 зменшилися на 21,38 %, що може вказувати на перегляд інвестиційного портфеля та реалізацію частини інструментів.

Відстрочені аквізиційні витрати зросли у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком на 34,44 %, але у 2024 році, порівняно з 2023 роком даний показник зменшився на 99,79 %, що свідчить про зміну облікової політики страхової компанії.

Протягом досліджуваного періоду залишки коштів у централізованих страхових резервних фондах постійно мали тенденцію до зростання. Так, їх обсяг у 2023 році, порівняно з 2022 роком зріс на 58,05 %. У 2024 році залишки коштів у централізованих страхових резервних фондах АТ «СК «ІНГО», порівняно з 2023 роком зросли на 20,66 % і склали 446329 тис. грн. Зростання даного показника з одного боку відбулося внаслідок посилення регулятивних вимог НБУ стосовно резервування коштів, а з іншого боку внаслідок зростання обсягів автотранспортного страхування, що у свою чергу спричинило зростання коштів у резервах Моторного (транспортного) страхового бюро.

Загальний обсяг необоротних активів збільшився у 2023 році на 44,08 %, порівняно з 2022 роком і склав 1352666 тис. грн. Втім, у 2024 їх обсяг скоротився, порівняно з 2023 роком на 8,58 % і склав до 1236642 тис. грн.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги у 2023 році склала 442667 тис. грн, що на 25,89 % більше, ніж у 2022 році. У 2024 році показник заборгованості за товари, роботи, послуги зменшився на 96,48 % і склав 15599 тис. грн, що свідчить про покращення кредитної політики страхової компанії та зменшення заборгованості за страховими полісами.

Дебіторська заборгованість за авансами зросла протягом аналізованого періоду зростала. Так, у 2023 році, вона зросла на 20,72 %, порівняно з 2022 роком і склала 367 тис. грн. У 2024 році її обсяг зріс у 23 рази, у порівнянні з 2023 роком і склав 8945 тис. грн.

Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів та інша поточна дебіторська заборгованість стабільно зростали два роки поспіль, що може свідчити про збільшення доходів або операційної активності компанії. Так, дебіторська заборгованість з нарахованих доходів у 2023 році, порівняно з 2022 роком зросла на 33,93 %, а у 2024 році, порівняно з 2023 роком – на 39,82 %.

Інша поточна дебіторська заборгованість страхової компанії у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком зросла на 43,41 % і склала 75508 тис. грн. У 2024 році її обсяг склав 91022 тис. грн, що на 20,55 % більше, ніж у 2023 році.

Поточні фінансові інвестиції у 2023 році склали 1249900 тис. грн, що на 2,48 % більше, ніж у 2022 році. У 2024 році їх обсяг зріс на 21,51 %, порівняно з 2023 роком і склав 1518709 тис. грн, що відображає активне використання короткострокових фінансових інструментів для тимчасового розміщення вільних коштів.

Грошові кошти АТ «СК «ІНГО» у 2023 році, порівняно з 2022 роком зменшилися на 49,25 % і склали 96417 тис. грн. У 2024 році їх обсяг значно зріс, порівняно з 2023 роком, а саме на 97,55 % і склав 190472 тис. грн, що свідчить про покращення ліквідності компанії та зважене фінансове планування.

Частка перестраховика у страхових резервах протягом аналізованого періоду значно зросла. Так, у 2023 році обсяг перестрахових контрактів зріс на 52,97 %, в порівнянні з 2022 роком, Таке поживавлення було спричинено відновленням можливості переказу коштів за кордон і тим самим активізувало міжнародні перестрахові програми. У 2024 частка перестраховика у страхових резервах АТ «СК «ІНГО» знизилась на 28,75 %, порівняно з 2023 роком і склала 312793 тис. грн, що є негативною тенденцією та підвищення рівня ризиків страхової компанії.

Загальний обсяг оборотних активів збільшився у 2023 році на 9,82 %, порівняно з 2022 роком і склав 2325346 тис. грн. Втім, у 2024 їх обсяг скоротився, порівняно з 2023 роком на 6,79 % і склав до 2167525 тис. грн. Таке коливання зумовлене змінами в структурі дебіторської заборгованості та грошових коштів.

Загальний обсяг активів компанії у 2023 році зріс на 20,34 %, в порівнянні з 2022 роком і склав 3678012 тис. грн, що свідчить про активну фазу розвитку, значні інвестиції в нематеріальні та фінансові активи. У 2024 році відбулося зменшення активів на 7,45 %, зумовлене переважно списанням відстрочених витрат та зменшенням дебіторської заборгованості. Це може вказувати на

перехід компанії від етапу інтенсивного інвестування до стабілізації та підвищення операційної ефективності. Загалом структура активів демонструє гнучке управління ресурсами, активну роботу з фінансовими інструментами та здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Проаналізує динаміку капіталу АТ «СК «ІНГО» у 2022–2024 роках (таблиця 2.3)

Таблиця 2.3 – Динаміка капіталу АТ «СК «ІНГО» у 2022–2024 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Статутний капітал	305543	305543	305543	0	0	0	0
Капітал у дооцінках	99723	98016	106467	-1707	8451	-1,71	8,62
Резервний капітал	102785	143495	41834	40710	-101661	39,61	-70,85
Нерозподілений прибуток	450168	644054	786075	193886	142021	43,07	22,05
Усього власний капітал	958219	1191108	1239919	232889	48811	24,3	4,10
Відстрочені податкові зобов'язання	16057	17703	18461	1646	758	10,25	4,28
Страхові резерви	1517188	1952938	1955760	435750	2822	28,72	0,14
у тому числі резерв збитків	687712	864182	1063398	176470	199216	25,66	23,05
резерв незароблених премій	829476	1088756	892361	259280	-196395	31,26	-18,04
Усього довгострокових зобов'язань і забезпечень	1533245	1970641	1979361	437396	8720	28,53	0,44
Поточна кредиторська заборгованість:					0		
за товари, роботи, послуги	0	2610	7253	2610	4643	-	177,89
з бюджетом	24772	29803	42066	5031	12263	20,31	41,15
зі страхування	1735	2122	2745	387	623	22,31	29,36
з оплати праці	7053	11619	11500	4566	-119	64,74	-1,02
за страховою діяльністю	481465	419741	66186	-61724	-353555	-12,82	-84,23
Поточні забезпечення	49678	50271	52094	593	1823	1,19	3,63
Інші поточні зобов'язання	126	97	49	-29	-48	-23,02	-49,48
Усього поточних зобов'язань	564829	516263	184887	-48566	-331376	-8,6	-64,19
Баланс	3056293	3678012	3404167	621719	-273845	20,34	-7,45

Джерело: побудовано та пораховано автором за даними [24]

У 2022–2024 роках структура пасиву балансу страхової компанії зазнала низки змін, які свідчать про активне управління фінансовими ресурсами, стабільний розвиток та поступову оптимізацію капітальних і боргових зобов'язань.

Упродовж 2022-2024 років обсяг статутного капіталу залишався незмінним і становив 305543 тис. грн. Це свідчить про відсутність змін у структурі власності та збереженні початкового рівня капіталізації. Страхова компанія не потребувала додаткових капіталовкладень для підтримки платоспроможності, що в цілому свідчить про наявність достатніх внутрішніх джерел фінансування.

У 2023 році капітал у дооцінках незначно знизився на 1,71 % порівняно з 2022 роком, що було спричинено зменшення вартості окремих активів, зокрема основних засобів або інвестиційної нерухомості, в результаті переоцінки. Однак уже у 2024 році спостерігається приріст капіталу у дооцінках на 8,62 %, порівняно з 2023 роком, що пов'язано з ревальвацією активів у зв'язку з ринковими умовами або завершенням великих інвестиційних проєктів. Такі зміни в капіталі у дооцінках свідчать про активне управління активами та переоцінку з урахуванням змін зовнішнього середовища.

Резервний капітал страхової компанії у 2023 році, порівняно з 2022 роком зріс на 39,61 % і склав 143495 тис. грн, що відбулося, внаслідок спрямування частини прибутку для покриття можливих фінансових ризиків чи зобов'язань. Проте у 2024 році цей показник суттєво знизився, а саме на 70,85 %, у порівнянні з 2023 роком і склав 41834 тис. грн. Таке різке скорочення резервного капіталу свідчить про використання резервів на покриття збитків, виконання страхових зобов'язань або їх часткову інтеграцію до інших джерел капіталу. Це є ознакою того, що страхова компанія в складних умовах застосувала власні захисні механізми, що дозволило втримати фінансову стійкість компанії, проте водночас зменшило її фінансову гнучкість.

Обсяг нерозподіленого прибутку АТ «СК «ІНГО» протягом аналізованого періоду мав тенденцію до зростання. Так, у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, його обсяг зріс на 43,07 % і склав 143495 тис. грн. У 2024 році, порівняно з 2023 роком, обсяг нерозподіленого прибутку зріс на 22,05 % і склав 786075 тис. грн. Така динаміка свідчить про прибуткову діяльність компанії протягом усіх трьох років та збереження значної частини заробленого капіталу всередині компанії. Це дозволяє їй забезпечувати фінансову стійкість,

формувати внутрішні резерви для зростання та не залежати від зовнішніх джерел фінансування.

Власний капітал страховика у 2023 році склав 1191108 тис. грн, що на 24,3 % більше, ніж у 2022 році. У 2024 році його обсяг зріс, у порівнянні з 2023 роком на 4,1 % і склав 1239919 тис. грн. Основними чинниками зростання власного капіталу протягом аналізованого періоду стали нарощування нерозподіленого прибутку та переоцінка активів. Це свідчить про стійке фінансове становище страхової компанії, її здатність генерувати прибуток та нарощувати капітал без зовнішніх залучень.

Відстрочені податкові зобов'язання у 2023 році склали 17703 тис. грн, що на 10,5 % більше, ніж у 2022 році. У 2024 році їх обсяг, у порівнянні з 2023 роком, зріс на 4,28 % і склав 18461 тис. грн. Це вказує на виникнення тимчасових податкових різниць між обліковим і податковим прибутком, що є типовим для великих страхових компаній з активною інвестиційною діяльністю або переоцінками активів.

Загальний обсяг страхових резервів АТ «СК «ІНГО» у 2023 році істотно зріс, а саме на 27,72 %, у порівнянні з 2022 роком і склав 1952938 тис. грн. У 2024 році, у порівнянні з 2023 роком зростання страхових резервів було незначне (+0,14 %) і їх обсяг склав 1955760 тис. грн.

Протягом аналізованого періоду відбулося зростання резерву збитків. У 2023 році його обсяг, у порівнянні з 2022 роком зріс на 25,66 % і склав 864182 тис. грн. У 2024 році, у порівнянні з 2023 роком його обсяг зріс на 23,05 % або на 199216 тис. грн і склав 1063398 тис. грн.

Резерв незароблених премій у 2023 році, порівняно з 2022 роком зріс на 31,26 % і склав 1088726 тис. грн, а потім зменшився на 18,04 % у 2024, у порівнянні з 2023 роком, що може свідчити про зменшення нових укладених договорів.

В цілому, страхова компанія дотримується вимог платоспроможності та проявляє обережність у формуванні резервів для покриття майбутніх виплат. Усього довгострокові зобов'язання та забезпечення протягом аналізованого періоду зростали і на кінець 2024 року склали 1979361 тис. грн. Основним

джерелом довгострокових зобов'язань та забезпечень є страхові резерви, що забезпечує відповідність довгострокових зобов'язань обсягу потенційних страхових вимог.

Поточна кредиторська заборгованість за окремими статтями демонструвала зростання (наприклад, за розрахунками з бюджетом та оплати праці), що відображає загальне збільшення обсягів господарської діяльності. Водночас зобов'язання за страховою діяльністю різко скоротилися – на 84,23 %, що, ймовірно, є наслідком завершення розрахунків із перестраховиками або зміни підходів до обліку таких операцій.

Незначне зростання поточних забезпечень та скорочення інших поточних зобов'язань у 2024 році вказують на підтримку контрольованого рівня ризиків і оптимізацію незначних боргових позицій.

Загалом поточні зобов'язання зменшились з 564829 тис. грн у 2022 році до 184887 тис. грн у 2024 році, що є позитивним сигналом про зниження боргового навантаження, покращення платіжної дисципліни та підвищення ліквідності.

У період 2022–2024 років страхова компанія демонструвала позитивну динаміку фінансової стійкості. Зростання власного капіталу, нарощення нерозподіленого прибутку та поступове зменшення поточних зобов'язань свідчать про прибуткову, ефективну та обережну модель управління. Зміни в структурі резервів, зростання капіталу в дооцінках та відсутність змін у статутному капіталі відображають послідовну фінансову політику. Компанія адаптується до ринкових умов і зберігає стійкість навіть в умовах макроекономічної невизначеності.

2.2 Напрями удосконалення податкового регулювання страхових компаній на прикладі АТ «СК «ІНГО»

Важливою складовою глибоких трансформацій, що відбуваються на страховому ринку України, є реформування національної системи оподаткування страхових компаній. Цей напрямок має стратегічне значення, оскільки його реалізація безпосередньо впливає на стабільність фінансової системи держави, підвищує прозорість діяльності страхових установ, а також сприяє формуванню конкурентного середовища на ринку страхових послуг. Ефективна податкова політика у сфері страхування створює фундамент для формування довіри до галузі з боку клієнтів, інвесторів та держави. Вона сприяє не лише зростанню капіталізації компаній, а й створенню рівних умов для ведення бізнесу, що особливо важливо в умовах підвищеної конкуренції та економічної нестабільності. Особливе значення в цьому контексті має узгодження інтересів держави, з одного боку – у частині формування дохідної частини бюджетів усіх рівнів, а з іншого – інтересів страхових компаній, які прагнуть оптимізувати власне податкове навантаження та підвищити ефективність операційної діяльності. Досягнення такого балансу дозволяє уникнути фіскального тиску, зберігаючи водночас надходження до бюджету, що є критично важливим для забезпечення фінансової безпеки країни в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови.

Крім того, в умовах активізації глобалізаційних процесів та поглиблення інтеграційних зв'язків між державами, реформування податкової системи у сфері страхування не може відбуватися ізольовано. Воно має враховувати кращі міжнародні практики, які довели свою ефективність у країнах із розвиненою страховою культурою. Водночас запровадження таких підходів повинно здійснюватися з урахуванням специфіки українського ринку – його історії, рівня розвитку, законодавчої бази та економічної реальності.

Перш ніж розглянути напрями удосконалення податкового регулювання страхових компаній, здійснимо аналіз фінансових результатів діяльності АТ

«СК «ІНГО» та визначимо обсяг спалених податків страховиком протягом 2022-2024 років (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Динаміка фінансових результатів діяльності АТ «СК «ІНГО» у 2022-2024 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Чисті зароблені страхові премії	1513075	2005196	2739333	492121	734137	32,52	36,61
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(879157)	(1072723)	(2381559)	193566	1308836	22,02	122,01
Валовий прибуток	633918	677272	357774	43354	-319498	6,84	-47,17
Інші операційні доходи	45778	78583	4261	32805	-74322	71,66	-94,58
Адміністративні витрати	(102016)	(153338)	(199547)	-51322	-46209	50,31	30,14
Витрати на збут	(291358)	(383794)	(26416)	-92436	357378	31,73	-93,12
Інші операційні витрати	(18683)	(17566)	(2328)	1117	15238	-5,98	-86,75
Фінансовий результат від операційної діяльності	71850	108180	133744	36330	25564	50,56	23,63
Дохід від участі в капіталі	33025	2796	8923	-30229	6127	-91,53	219,13
Інші фінансові доходи	203786	275457	405605	71671	130148	35,17	47,25
Інші доходи	1292	8165	13051	6873	4886	531,97	59,84
Фінансові витрати	(48758)	(13851)	(122040)	34907	-108189	-71,59	781,09
Втрати від участі в капіталі	(14361)	(8922)	(7276)	5439	1646	-37,87	-18,45
Інші витрати	(1661)	(8642)	(14280)	-6981	-5638	420,29	65,24
Фінансовий результат до оподаткування	245173	363494	417727	118321	54233	48,26	14,92
Витрати (дохід) з податку на прибуток	(86117)	(130954)	(159930)	-44837	-28976	52,07	22,13
Чистий фінансовий результат	159056	232540	257797	73484	25257	46,20	10,86

Джерело: побудовано та пороховано автором за даними [24]

На основі проведеного аналізу відмітимо, що фінансові результати страхової компанії протягом аналізованого періоду демонструють загальну позитивну динаміку. Втім, для детальніших висновків, необхідно розглянути основні статті доходів і витрат, а також динаміку чистого прибутку.

Так, чисті зароблені страхові премії протягом аналізованого періоду зростали. У 2023 році їх обсяг, у порівнянні з 2022 роком зріс на 32,52 % і склав 2005196 тис. грн. У 2024 році чисті зароблені страхові премії АТ «СК «ІНГО», у порівнянні з 2023 роком, зросли на 36,61 % і склали 2739333 тис. грн, що

свідчить про активне зростання обсягів страхового портфеля компанії, посилення попиту на її послуги та ефективну роботу з клієнтами.

Разом із тим собівартість реалізованих страхових послуг у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком зросла на 22,02 % і склала 1072723 тис. грн. У 2024 році собівартість реалізованих страхових послуг, у порівнянні з 2023 роком зросла більш ніж у два рази, а саме на 122,01 % і склала 2381559 тис. грн. Таке значне збільшення витрат негативно вплинуло на обсяг валового прибутку страхової компанії. У 2023 році він склав 677272 тис. грн, що на 6,84 % більше, ніж у 2022 році. А у 2024 році його обсяг зменшився на 47,17 %, порівняно з 2023 роком і склав 357774 тис. грн. Така ситуація свідчить про зниження ефективності основної діяльності компанії.

Інші операційні доходи зросли у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком на 71,66 % і склали 78583 тис. грн. Однак у 2024 їх обсяг різко скоротилися на 94,58 %, у порівнянні з 2023 роком, що свідчити про зменшення обсягів разових чи непостійних доходів від допоміжної діяльності. Натомість витрати на адміністративне управління постійно зростали, досягнувши 199547 тис. грн у 2024 році. Це зростання є закономірним за умов розширення бізнесу, але потребує контролю, аби не знижувати прибутковість.

Цікавою є динаміка витрат на збут, які у 2023 році зросли на 32 %, у порівнянні з 2022 роком, але вже у 2024 році, у порівнянні з 2023 роком, різко впали на 93 % і склали 26416 тис. грн. Таке скорочення, пов'язане зі зміною маркетингової стратегії страхової компанії та активнішим переходом до цифрових каналів продажів.

У 2023 році фінансовий результат від операційної діяльності, у порівнянні з 2022 роком зріс на 50,56 % і склав 108180 тис. грн. Попри негативну динаміку валового прибутку, фінансовий результат від операційної діяльності у 2024 році, у порівнянні з 2023 роком зріс на 23,63 % і склав 133744 тис. грн, що свідчить про здатність компанії компенсувати витрати за рахунок зменшення непродуктивних видатків (наприклад, витрат на збут).

Дохід від участі в капіталі у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком зменшився на 91,53 % і склав 2796 тис. грн, що свідчить про значне зниження

фінансових результатів, отриманих від інвестицій у пов'язані підприємства. У 2024 році дохід від участі в капіталі суттєво зніс, у порівнянні з 2023 роком, а саме на 219,13 % і склав 8923 тис. грн, проте не досяг рівня показника 2022 року. Ця стаття не є основною для страхової діяльності, але важлива для оцінки доходів від інвестицій у корпоративні зв'язки.

Інші фінансові доходи у 2023 році зросли на 35,17 % і склали 275457 тис. грн, а у 2024 році, порівняно з 2023 роком їх обсяг зріс на 47,25 % і склав 405605 тис. грн, що свідчить про активне використання компанією фінансових інструментів, що стало важливою частиною джерел прибутку, особливо на фоні зниження результатів від основної страхової діяльності.

Водночас фінансові витрати у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком зменшилися на 71,59 %, а у 2024 році, порівняно з 2023 роком різко зросли – у 9 разів або на 781,09 % і склали 122040 тис. грн. Це свідчить про суттєве збільшення залучених позикових коштів або втрати від фінансових операцій, що посилює навантаження на прибуток у майбутньому.

Незважаючи на коливання окремих доходів і витрат, фінансовий результат до оподаткування продовжував зростати щороку: з 245173 тис. грн у 2022 до 417727 тис. грн у 2024 році. Паралельно зростали й витрати з податку на прибуток, що є логічним наслідком збільшення прибутку до оподаткування.

Чистий фінансовий результат також зростав: із 159056 тис. грн у 2022 році до 257797 тис. грн у 2024, що свідчить про збереження прибутковості компанії навіть за умов зростання витрат. Зростання в середньому на понад 28 % на рік свідчить про позитивну фінансову динаміку та ефективну загальну стратегію.

У 2023 році компанія досягла найвищої рентабельності за рахунок оптимального співвідношення доходів і витрат. У 2024 році чиста рентабельність знизилась (з 11,59 % до 9,41 %), що пов'язано зі стрімким зростанням собівартості та фінансових витрат. Операційна рентабельність також знизилась у 2024 році, хоча й залишилася на рівні 2022 року.

Компанія демонструє стабільне зростання чистого прибутку, активно розширює обсяги страхових операцій і використовує фінансові інструменти як

додаткове джерело доходу. Попри різке збільшення собівартості та фінансових витрат у 2024 році, компанії вдалося зберегти позитивну динаміку завдяки зниженню частини операційних витрат і нарощенню фінансових доходів. Для подальшого розвитку варто звернути увагу на контроль витрат, зокрема собівартості та боргового навантаження, щоб підтримувати рентабельність у довгостроковій перспективі. Загалом компанія залишається прибутковою, проте ефективність використання доходів знижується, що сигналізує про потребу в посиленому контролі витрат.

Проаналізуємо основні компоненти витрат з податку на прибуток та податкове навантаження АТ «СК «ІНГО» у 2022-2024 роках (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 – Основні компоненти витрат з податку на прибуток та рівень податкового навантаження АТ «СК «ІНГО» у 2022-2024 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Податок на прибуток за ставкою 18 %	37061	51399	62771	14338	11372	38,69	22,12
Податок на прибуток за ставкою 3 %	52706	78241	96047	25535	17806	48,45	22,76
Відстрочений податок на прибуток	-3650	1314	1112	4964	-202	-136,00	-15,37
Всього витрат з додатку на прибуток	86117	130954	159930	44837	28976	52,07	22,13
Податкове навантаження,%	35,13	36,04	38,28	0,91	2,24	2,59	6,22

Джерело: побудовано та пораховано автором за даними [24]

АТ «СК «ІНГО» у 2023 році сплатила податок на прибуток за ставкою 18 % в сумі 51399 тис. грн, що на 38,69 % більше, ніж у 2022 році. У 2024 році, обсяг сплаченого податку за ставкою 18 % зріс, у порівнянні з 2023 роком на 22,12 % і склав 62771 тис. грн.

Страхова компанія у 2023 році сплатила податок на прибуток за ставкою 3 % в сумі 52706 тис. грн, що на 48,45 % більше, ніж у 2022 році. У 2024 році, обсяг сплаченого податку за ставкою 3 % зріс, у порівнянні з 2023 роком на 22,76 % і склав 96047 тис. грн.

В цілому, у 2022 році АТ «СК «ІНГО» сплатила 86117 тис. грн податку на прибуток, у 2023 році, обсяг сплаченого податку на прибуток зрів, у порівнянні з 2022 роком на 52,07 % і склав 130954 тис. грн. У 2024 році обсяг сплаченого податку на прибуток, у порівнянні з 2023 роком зріс на 22,13 % і склав 159930 тис. грн.

Податкове навантаження на прибуток зростає щороку, Так, у 2023 році податкове навантаження страхової компанії склало 36,04 %. У 2024 році воно зросло на 2,24 в.п., у порівнянні з 2023 роком і склало 38,28 %, що означає, що з кожних 100 грн прибутку до оподаткування компанія сплачує понад 38 грн у вигляді податків на прибуток. Це один із ключових показників, який показує, яку частину свого фінансового результату компанія передає державі.. Зростання податкового навантаження є свідченням зростання обсягу сплачених податків.

Втім, податкове навантаження на рівні 38,28 % є відносно високий показник, який свідчить про значну частку податкових витрат у структурі прибутку компанії та є сигналом для аналізу податкової стратегії страхової компанії. Керівництву страхової компанії необхідно провести глибокий аналіз податкової ефективності кожного виду діяльності: страхування, перестраховання, інвестицій, участі в капіталі. Також доцільно виявити джерела доходу, які формують надмірне податкове навантаження, і розробити механізми їх податкової оптимізації. Крім того необхідно перевірити структуру договорів перестраховання з метою уникнення зайвого оподаткування виплат нерезидентам. Перевірити, чи відповідає формування страхових резервів нормам, що дозволяють включати їх до витрат у податковому обліку та за можливості внести коригування до методики резервування, щоб мінімізувати оподатковуваний прибуток без порушення нормативів НБУ.

В сучасних умовах постає потреба у формуванні ефективної системи податкових взаємовідносин між державою та учасниками страхового ринку. Така система має сприяти як стабільному надходженню податкових платежів від страховиків до бюджету, так і підтримці розвитку страхового сектору.

Ключові напрями удосконалення податкового регулювання страхових компаній, які можуть сприяти підвищенню прозорості, ефективності та стабільності страхового ринку України наведені у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Ключові напрями удосконалення податкового регулювання страхових компаній

Напря́м	Заходи
Скасування подвійного оподаткування	Уникнення ситуацій, коли один і той самий дохід оподатковується кілька разів (наприклад, страхові премії + прибуток).
Зменшення податкового навантаження	Зниження ставок оподаткування або запровадження податкових пільг для окремих видів страхування, які є ключовим як для страхового бізнесу так і з позицій держави, оскільки стимулюють розвиток економіки та зменшують витрати держави (наприклад, медичного чи аграрного страхування).
Удосконалення порядку визнання витрат	Чітке врегулювання складу і обсягів витрат на перестраховання, резерви, винагороди брокерам/агентам.
Пом'якшення регуляторних вимог у страховому секторі	Перегляд та зниження встановлених нормативів щодо достатності капіталу, платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів і рівня ризику операцій страхової компанії. Зниження нормативів дозволяє страховикам зменшити фінансове навантаження, уникнути вимушених скорочень активів чи припинення діяльності через недотримання формальних регуляторних показників. Це також може стимулювати ринок до активнішої участі в наданні страхових послуг, залучення нових клієнтів і розширення страхового покриття.
Оптимізація структури податкових ставок	Перегляд застосування диференційованих ставок (наприклад, 3 % і 18 %) для страхових компаній. Запровадження єдиної обґрунтованої ставки або спеціального режиму оподаткування для страхового сектору. Визначення окремого підходу до оподаткування страхових операцій, інвестиційного доходу, перестраховання.

Джерело: систематизовано та доповнено автором

Удосконалення податкового регулювання страхових компаній має на меті не лише забезпечення надходжень до бюджету, а й формування сприятливого середовища для розвитку страхового ринку. Комплексна реформа з урахуванням специфіки галузі дозволить підвищити довіру до страхування, залучити інвестиції та зміцнити фінансову систему країни.

Пом'якшення регуляторних вимог у страховому секторі передбачає перегляд і зниження встановлених нормативів, які регулюють фінансову стійкість страховиків. Це може включати зменшення вимог до достатності

капіталу, платоспроможності, ліквідності, прибутковості, а також перегляд критеріїв оцінки якості активів і ризиковості операцій. Такий підхід до регуляторної політики може бути обґрунтованим у періоди економічної нестабільності, рецесії або воєнного стану, коли страхові компанії потребують гнучкіших умов для збереження платоспроможності, виконання зобов'язань перед клієнтами та адаптації до змін зовнішнього середовища. Проте таке пом'якшення повинно здійснюватися виважено, з урахуванням потенційних ризиків для системної стійкості ринку, аби не допустити послаблення нагляду, яке могло б призвести до накопичення проблем у майбутньому. Оптимальним варіантом є тимчасове або поступове зниження нормативів із можливістю їх повернення до попереднього рівня після стабілізації економічної ситуації.

Таким чином, зменшення регуляторного тиску має бути частиною ширшої стратегії підтримки страхового сектору, що сприятиме його виживанню, гнучкості та здатності виконувати свою соціальну й економічну функцію в період кризових викликів.

Висновки

У першому розділі кваліфікаційної роботи проаналізовано погляди науковців до трактування поняття «податкове регулювання», виокремлено основні підходи до розкриття сутності поняття. Досліджено погляди науковців до трактування поняття «податкове регулювання страхового ринку». У роботі визначено, що страхові компанії відповідно до вимог чинного фіскального законодавства зобов'язані сплачувати податок на прибуток за ставкою 18%, а також податок на дохід за ставками різними ставками, залежно від галузі у якій працює страховик та джерела походження доходів. У ході дослідження виокремлено специфіку податкового регулювання страхових компаній, систематизовано інструменти та методи податкового регулювання страхових компаній.

У другому розділі кваліфікаційної роботи проаналізовано показники розвитку страхового ринку України. Визначено, що вітчизняний страховий ринок протягом 2022–2024 років проходив етап глибоких змін. Попри скорочення кількості компаній, фінансові показники свідчать про поступове зростання прибутковості, стабілізацію активів, зростання премій та виплат. Основні позитивні зміни забезпечуються посиленням позицій великих гравців, підвищенням ефективності, оптимізацією витрат і зростанням довіри клієнтів до страхових послуг. Це дозволяє говорити про зміцнення ринку та його здатність адаптуватися до складних умов, водночас зберігаючи довіру клієнтів і інвесторів. Фінансові результати діяльності страхових компаній демонстрували значні коливання: з прибутку 1506 млн грн у 2022 до збитку 924 млн грн у 2023, проте вже у 2024 було зафіксовано прибуток у 1261, млн грн, що вказує на адаптацію страховиків до нових умов ринку та зростання ефективності операцій. Податок на прибуток у 2022 році становив 1 млрд 887 млн грн. У 2023 він дещо знизився, у порівнянні з 2022 роком на 3,7 %, а у 2024 збільшився на 5,4 %, у порівнянні з 2023 роком, що відповідає динаміці прибутковості ринку.

Також у роботі розглянуто основні показники діяльності одного із лідерів страхового ринку, а саме АТ «СК «ІНГО». У період 2022–2024 років страхова компанія демонструвала позитивну динаміку фінансової стійкості. Зростання власного капіталу, нарощення нерозподіленого прибутку та поступове зменшення поточних зобов'язань свідчать про прибуткову, ефективну та обережну модель управління. Зміни в структурі резервів, зростання капіталу в дооцінках та відсутність змін у статутному капіталі відображають послідовну фінансову політику. Компанія адаптується до ринкових умов і зберігає стійкість навіть в умовах макроекономічної невизначеності. Структура активів страхової компанії демонструє гнучке управління ресурсами, активну роботу з фінансовими інструментами та здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Фінансові результати страхової компанії протягом аналізованого періоду демонструють загальну позитивну динаміку. страхова компанія демонструє стабільне зростання чистого прибутку, активно розширює обсяги страхових операцій і використовує фінансові інструменти як додаткове джерело доходу. Попри різке збільшення собівартості та фінансових витрат у 2024 році, компанії вдалося зберегти позитивну динаміку завдяки зниженню частини операційних витрат і нарощенню фінансових доходів. Для подальшого розвитку варто звернути увагу на контроль витрат, зокрема собівартості та боргового навантаження, щоб підтримувати рентабельність у довгостроковій перспективі. Загалом компанія залишається прибутковою, проте ефективність використання доходів знижується, що сигналізує про потребу в посиленому контролі витрат.

Податкове навантаження на прибуток зростає щороку, Так, у 2023 році податкове навантаження страхової компанії склало 36,04 %. У 2024 році воно зросло на 2,24 в.п., у порівнянні з 2023 роком і склало 38,28 %, що є відносно високий показник, який свідчить про значну частку податкових витрат у структурі прибутку компанії та є сигналом для аналізу податкової стратегії страхової компанії. Керівництву страхової компанії необхідно провести глибокий аналіз податкової ефективності кожного виду діяльності: страхування, перестраховування, інвестицій, участі в капіталі. Також доцільно

виявити джерела доходу, які формують надмірне податкове навантаження, і розробити механізми їх податкової оптимізації. Крім того необхідно перевірити структуру договорів перестраховання з метою уникнення зайвого оподаткування виплат нерезидентам. Перевірити, чи відповідає формування страхових резервів нормам, що дозволяють включати їх до витрат у податковому обліку та за можливості внести коригування до методики резервування, щоб мінімізувати оподатковуваний прибуток без порушення нормативів НБУ.

У роботі запропоновано напрями удосконалення податкового регулювання страхових компаній, які сприятимуть підвищенню прозорості, ефективності та стабільності страхового ринку України

Список використаних джерел

1. Бойко С. В. Перспективи капіталізації страхових компаній України у контексті реформування прибуткового оподаткування / С.В. Бойко, Л.В. Шірінян // Бізнес Інформ. – 2019. – № 9. – С. 272–280
2. Виклюк А. Податкове регулювання в Україні: правові аспекти [Електронний ресурс]/ М. Виклюк, А. Саламін // Економіка та суспільство. – 2025. – № 71. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5540/5478>
3. Вірт М. Я. Податкове регулювання розвитку малого бізнесу / М. Я. Вірт, О. Ю. Клепанчук // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. – 2017. – Вип. 53. – С. 76-81.
4. Воронкова О. М. Сучасний стан та перспективи податкового регулювання страхової діяльності в Україні / О. М. Воронкова // Економічний вісник університету. – 2019. – Вип. 42. – С. 164-171.
5. Гаманкова О.О. Теоретичні засади визначення ролі та місця держави на страховому ринку / О.О. Гаманкова, Д.В. Гаманков, О.В. Димніч // Фінанси України. – 2014. – №9. – С. 65–78
6. Гузела І. А. Інституціонально-еволюційні засади податкового регулювання страхового ринку / І. А. Гузела // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2020. – Вип. 41. – С. 87-94.
7. Гузела І. Теоретична концептуалізація податкового регулювання страхового ринку / І. Гузела // Світ фінансів. – 2025. – №1 (82). – С. 31-43
8. Жам О.Ю. Оподаткування страхової діяльності податком на прибуток підприємств / О.Ю. Жам, В.А. Панькова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – № 23. – С. 86-89.
9. Житар М. О. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану / О.М. Житар // Економіка та суспільство. – 2024. – № 61. – С. 48-54.

10. Квасовський О.М. Сучасні трансформації та проблемні аспекти оподаткування фінансових результатів діяльності страховиків в Україні / О.М. Квасовський, М.В. Стецько // Світ фінансів. – 2017. – № 3. – С. 19-33.

11. Клименко О. В. Напрями вдосконалення регулювання ринку страхування / О.В. Клименко // Економіка України. – 2019. – № 7-8. – С. 55-70.

12. Коваленко Д. П. Теоретичний вимір пруденційного регулювання страхового ринку / Д.П. Коваленко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2019. – № 6. – С. 323-326.

13. Коваль С. Теоретичні аспекти податкового регулювання / С. Коваль, Ю. Мельничук // Світ фінансів. – 2025. – №1 (82). – С. 21-30

14. Ковальчук К. Ф. Стимулювання розвитку страхової діяльності через механізм оподаткування доходів страхових компаній / К.Ф. Ковальчук, Л.В. Петрова // Економіка і суспільство. – 2018. – №14. – С. 815-820.

15. Крисоватий І. А. Аналіз трактувань поняття «податкове регулювання інноваційної діяльності» у працях зарубіжних та вітчизняних вчених / І.А. Крисоватий // Інноваційна економіка. – 2013. – № 11 (49). – С. 214-220.

16. Литвиненко Я. В. Податкове регулювання як складова податкового менеджменту та шляхи його покращення в Україні / Я. В. Литвиненко, І.Д. Якушик // Наукові записки. Серія «Економіка». – 2008. – Вип. 10. Ч.1. – С. 141-147.

17. Ліхоносова Г.С. Управління процесом оподаткування страхової діяльності / Г.С. Ліхоносова, В.О. Міняйло // Агросвіт. – 2023. – №23. – С. 28-33

18. Лук'яненко К. С. Податкове регулювання в Україні / К.С. Лук'яненко // Економіка будівництва і міського господарства. – 2013. – Т.9 (№3). – С.243-251.

19. Маршук Л. М. Особливості оподаткування страхових компаній в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / Л.М. Маршук, В.Г. Плахтій // Молодий вчений. Серія: Економічні науки. – 2019. – № 3 (67). – С. 443–447.

20. Михайлова Н. В. Теоретичні основи державного регулювання страхової діяльності в Україні / Н.В. Михайлова, А.І. Кравцова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2016. – № 4 (76). – С. 163–168

21. Новосьолова О. С. Оподаткування страхової діяльності: вітчизняна практика та зарубіжний досвід [Електронний ресурс]/ О.С. Новосьолова// Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. – 2024. – №14. – Режим доступу: <https://www.reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-14-08-01/2024-14-08-01>

22. Оперенко С.Г. Теоретичні засади податкового регулювання в системі державного регулювання економічного зростання / С.Г. Оперенко // Інфраструктура ринку. – 2017. – № 6. – С. 265-271.

23. Островерха Р.Е. Податкове регулювання ринку страхових послуг в Україні: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Р.Е. Островерха ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2007. – 20 с. – укр.

24. Офіційний сайт АТ «СК «ІНГО» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ingo.ua/>

25. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua>

26. Подаков Є. С. Теоретичні аспекти податкового регулювання / Є. С. Подаков // Таврійський науковий вісник. – 2015. – Вип. 93. – С. 334-338.

27. Податкова система : навч. посіб. / Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.; за ред. В. Г. Баранової. Одеса : ВМВ, 2014. – 344 с.

28. Податкова система: підручник /З.С. Варналій, М.В. Романюк. Київ: Знання України, 2019. – 567 с.

29. Податковий кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n10752>

30. Податковий менеджмент : навч. посіб. / Д. І. Дема, І. В. Шевчук, Г. П. Мартинюк; за заг. ред. Д. І. Деми. К. : Алерта, 2017. – 256 с.

31. Пономарьова О. Б. Оподаткування страхових компаній в Україні: зарубіжний досвід, проблеми та перспективи / О.Б. Пономарьова, А.О. Синюк, А.Т. Підгірний // Молодий вчений. – 2016. – № 12. – С. 847-851.

32. Річний звіт Національного банку України за 2024 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2024.pdf?v=13

33. Свищук А. Методологічні засади податкового регулювання / А. Свищук // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2014. – № 5. – С. 89-104.

34. Сидоренко О.С. Особливості оподаткування страховиків України: проблемні питання / О.С. Сидоренко // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2016. – № 3 (7). – С. 214–222

35. Сидорович О. М. Теоретичні підходи до дослідження та сутнісні характеристики інститутів оподаткування / О.М. Сидорович // Інфраструктура ринку. – 2017. – Вип. 8. – С.163–172

36. Скрипник Г. Діяльність страхових компаній України в умовах воєнного стану / Г. Скрипник, В. Якименко // Цифрова економіка та економічна безпека. – 2024. – № 2 (11). – С. 151-156.

37. Стефанів І. Напрямки розвитку страхового ринку України / І. Стефанів, Я. Сурма, І. Марценюк // Економічний аналіз.– 2025. – Том 35. № 1. – С. 266-272.

38. Сусіденко В. Т. Сучасна сутність і архітектоніка податкового регулювання розвитку суспільства / В. Т. Сусіденко, А. О. Нікітішин // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 1. – С. 234-242

39. Фонталін Д. В. Значення страхового ринку для фінансової системи України / Д. В. Фонталін // Економіка. Фінанси. Право. – 2024. – № 8. – С.25-28.

40. Чуницька І. І. Особливості діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану / І. І. Чуницька, Л. М. Богріновцева // Інфраструктура ринку. – 2023. – № 71. – С. 251-258.

41. Шірінян Л. Аналіз і прогнозування надходжень до Державного бюджету України від податку на прибуток страхових компаній / Л. Шірінян, С. Бойко, О.Толстенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка. – 2019. – № 3 (204). – С. 56–64

42. Яворська Т. В. Державне регулювання страхового посередництва в Україні : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 420 с.

